Στήν ὑπόθεση 203/80

πού ἔχει ὡς ἀντικείμενο αἴτηση τοῦ Tribunale di Bolzano πρός τό Δικαστήριο, κατ' ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου 177 τῆς συνθήκης ΕΟΚ, μέ τήν ὁποία ζητεῖται, στό πλαίσιο τῆς ποινικῆς διώξεως κατά

GUERRINO CASATI,

ἡ ἔκδοση προδικαστικῆς ἀποφάσεως ὡς πρός τήν ἑρμηνεία, μεταξύ ἄλλων, τῶν ἄρθρων 67, 69, 71, 73 καί 106 τῆς ἐν λόγω συνθήκης, καθώς καί διαφόρων ἀρχῶν τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου, προκειμένου νά καταστεῖ δυνατό στόν παραπέμποντα δικαστή νά ἀποφανθεῖ ἐπί τοῦ ἄν ὡρισμένες διατάξεις τῆς ἰταλικῆς νομοθεσίας περί συναλλάγματος συμβιβάζονται πρός τά ἀνωτέρω ἄρθρα καί ἀρχές,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

συγκείμενο ἀπό τούς J. Mertens de Wilmars, πρόεδρο, G. Bosco, A. Touffait καί O. Due, προέδρους τμήματος, Mackenzie Stuart, A. O'Keeffe, T. Koopmans, U. Everling καί A. Χλωρό, δικαστές,

γενικός εἰσαγγελεύς: F. Capotorti
γραμματεύς: A. Van Houtte

ἐκδίδει τήν ἀκόλουθη

ΑΠΟΦΑΣΗ

Περιστατικά

Τά πραγματικά περιστατικά τῆς ὑποθέσεως, ἡ ἐξέλιξη τῆς διαδικασίας καί οἱ παρατηρήσεις πού ὑπεβλήθησαν δυνάμει τοῦ ἄρθρου 20 τοῦ κανονισμοῦ διαδικασίας τοῦ Δικαστηρίου τῆς ΕΟΚ, ἔχουν συνοπτικῶς ὡς ἑξῆς:

I — Πραγματικά περιστατικά καί διαδικασία

1. Κατά τοῦ κατηγορουμένου στήν κυρία δίκη, G. Casati, ἰταλοῦ ὑπηκόου, κατοίκου τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερ-

μανίας, ἠσκήθη δίωξη ἐνώπιον τοῦ Tribunale di Bolzano, διότι ἀπεπειράθη νά ἐξαγάγει ἀπό τήν Ἰταλία, χωρίς νά ἔχει λάβει τήν ἄδεια πού προβλέπεται ἀπό τήν ἰταλική νομοθεσία περί συναλλάγματος, ποσό 650 000 λιρετῶν καί 24 000 γερμανικῶν μάρκων, τό ὁποῖο κατελήφθη νά ἔχει στήν κατοχή του στό ἰταλοαυστριακά σύνορα. Γιά νά δικαιολογήσει τήν πράξη του, ὁ Casati ἰσχυρίσθη ἐνώπιον τοῦ παραπέμποντος δικαστοῦ ὅτι εἶχε τήν πρόθεση νά ἀγοράσει, κατά τίς διακοπές του στήν Ἰταλία, ὡρισμένα μηχανήματα «γιά τήν ἐπιχείρησή του στήν Γερμανία». Πρός τόν σκοπό αὐτό, εἶχε εἰσαγάγει τό ποσό τῶν 30 000 γερμανικῶν μάρκων χωρίς νά τό δηλώσει. Ἐπειδή ὅμως τό ἐργοστάσιο ἀπό τό ὁποῖο ἐσκόπευε νά ἀγοράσει τά μηχανήματα ἦταν κλειστό λόγω διακοπῶν, εὑρέθη ἀναγκασμένος νά ἐπανεξαγάγει τό μεγαλύτερο μέρος τοῦ ἀνωτέρω ποσοῦ.

2. Τό ἄρθρο 13 τῆς ὑπουργικῆς ἀποφάσεως (Decreto Ministeriale) τῆς 7ης Αὐγούστου 1978 (Gazzetta Ufficiale τῆς Ἰταλικῆς Δημοκρατίας, φύλλο 220 τῆς 8ης Αὐγούστου 1978) ὁρίζει ὅτι ἡ ἐξαγωγή, μεταξύ ἄλλων, ξένων τραπεζογραμματίων ἀπό μή κατοίκους ἐπιτρέπεται μέχρι τοῦ ποσοῦ πού ἔχει εἰσαχθεῖ προηγουμένως ἤ ἔχει κτηθεῖ νομίμως στήν Ἰταλία καί ἐφ' ὅσον τά περιστατικά αὐτά ἀποδεικνύονται κατά τόν τρόπο πού προσδιορίζεται ἀπό τόν Ὑπουργό Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου (Ministero del Commercio con l'Estero).

Ὁ τρόπος αὐτός προσδιωρίσθη, ἰδίως, μέ τήν ἐγκύκλιο Α/300, τῆς 3ης Μαΐου 1974, τοῦ Ufficio Italiano dei Cambi (ἰταλικοῦ γραφείου συναλλάγματος), ἡ ὁποία ὁρίζει, στό σημεῖο της 11, ὅτι οἱ μή κάτοικοι δύνανται νά ἐπανεξάγουν τά νομίσματα πού ἐδήλωσαν μέ τό «ἔντυπο V 2» κατά τήν εἴσοδό τους στήν Ἰταλία.

3. Ἡ ἐξαγωγή συναλλάγματος, μετοχῶν ἤ ὁμολογιῶν, πιστωτικῶν τίτλων ἤ ἄλλων μέσων πληρωμῆς, χωρίς προηγουμένη ἄδεια, τιμωρεῖται μέ διοικητικές κυρώσεις ἄν ἡ ἀξία τους δέν ὑπερβαίνει τίς 500 000 λιρέτες, μέ πρόστιμο ἴσο πρός τό ἥμισυ μέχρι τό τριπλάσιο τῆς ἀξίας τῶν ἐξαγομένων, ἄν ἡ ἀξία αὐτή εἶναι ἀνώτερη τῶν 500 000 καί κατώτερη τῶν 5 ἑκατομμυρίων λιρετῶν καί, ἄν ἡ ἀξία ὑπερβαίνει τό τελευταῖο αὐτό ποσό, μέ ποινή στερητική τῆς ἐλευθερίας ἑνός μέχρι ἕξι ἐτῶν καί πρόστιμο ἀπό τοῦ διπλασίου μέχρι τοῦ τετραπλασίου τῆς ἀξίας αὐτῆς (ἄρθρο 1 τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος 31 τῆς 4ης Μαρτίου 1976, Gazzetta Ufficiale, φύλλο 60, τῆς 5ης Μαρτίου 1976, πού μετετράπη, μέ ὡρισμένες τροποποιήσεις στόν νόμο 159 τῆς 30ῆς Ἀπριλίου 1976, ὅπως ἐτροποποιήθη μεταγενεστέρως, πλέον δέ προσφάτως ἀπό τό ἄρθρο 2 τοῦ νόμου 863 τῆς 23ης Δεκεμβρίου 1976, Gazzetta Ufficiale, φύλλο 348, τῆς 31ης Δεκεμβρίου 1976). Πρό τοῦ 1976, οἱ παραβάσεις τοῦ εἴδους αὐτοῦ ἐχαρακτηρίζοντο ὡς διοικητικές παραβάσεις καί ὄχι ὡς ἐγκλήματα, ἐτιμωροῦντο δέ μόνο μέ διοικητικές κυρώσεις συνιστάμενες στήν καταβολή ποσοῦ μέχρι τοῦ τετραπλασίου τῆς ἀξίας τοῦ ἐξαγομένου συναλλάγματος (ἄρθρο 15 τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος 476 τῆς 6ης Ἰουνίου 1956 — Gazzetta Ufficiale, φύλλο 137, τῆς 6ης Ἰουνίου 1956, τό ὁποῖο παραπέμπει στήν ἀπόφαση τοῦ Ministro del Tesoro (Ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν) πού προβλέπεται στό βασιλικό διάταγμα 1928, τῆς 5ης Δεκεμβρίου 1938, Gazzetta Ufficiale 297, τῆς 29ης Δεκεμβρίου 1938, τό ὁποῖο μετετράπη στόν νόμο 739 τῆς 2ας Ἰουνίου 1939).

4. Τό ἄρθρο 67 τῆς συνθήκης προβλέπει στήν παράγραφο 1:

«Τά Κράτη μέλη καταργοῦν προοδευτικῶς μεταξύ τους, κατά τήν διάρκεια τῆς μεταβατικῆς περιόδου καί κατά τό μέτρο πού εἶναι ἀναγκαῖο γιά τήν καλή λειτουργία τῆς κοινῆς ἀγορᾶς, τούς περιορισμούς στήν κίνηση τῶν κεφαλαίων πού ἀνήκουν σέ πρόσωπα τά ὁποῖα ἔχουν κατοικία ἐντός τῶν Κρατῶν μελῶν, ὅπως καί τίς διακρίσεις μεταχειρίσεως πού βασίζονται στήν ἰθαγένεια ἤ στήν κατοικία τῶν μερῶν ἤ στόν τόπο τῆς ἐπενδύσεως.»

Σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 69 τῆς συνθήκης:

«Τό Συμβούλιο, προτάσει τῆς Ἐπιτροπῆς πού συμβουλεύεται γιά τόν σκοπό αὐτόν τήν Νομισματική Ἐπιτροπή τοῦ ἄρθρου 105, ἐκδίδει τίς ἀναγκαῖες ὁδηγίες γιά τήν

προοδευτική ἐφαρμογή τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 67, ὁμοφώνως μέν κατά τήν διάρκεια τῶν δύο πρώτων σταδίων, μέ εἰδική δέ πλειοψηφία ἀκολούθως.»

Τό ἄρθρο 71 τῆς συνθήκης περιέχει στήν πρώτη του παράγραφο ἕναν κανόνα «stand-still», πού ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Τά Κράτη μέλη καταβάλλουν προσπάθεια νά μή εἰσάγουν ἐντός τῆς Κοινότητος νέους συναλλαγματικούς περιορισμούς πού ἐπηρεάζουν τίς κινήσεις κεφαλαίων καί τίς σχετικές μέ τίς κινήσεις αὐτές τρέχουσες πληρωμές καί νά μή καθιστοῦν περισσότερο περιοριστικές τίς ὑπάρχουσες ρυθμίσεις».

Τό Συμβούλιο ἐθέσπισε δύο ὁδηγίες γιά τήν θέση σέ ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου 67 τῆς συνθήκης. Ἡ πρώτη ἐξεδόθη τήν 11η Μαΐου 1960 (ΕΕ εἰδ. ἔκδ. 10/001, σ. 4) καί ἡ δεύτερη — πού συμπληρώνει καί τροποποιεῖ τήν πρώτη — τήν 18η Δεκεμβρίου 1962 (ΕΕ εἰδ. ἔκδ. 10/001, σ. 16).

Οἱ δύο ὁδηγίες περιέχουν, στό παράρτημα I, πλήρη κατάλογο τῶν διακινήσεων κεφαλαίων πού ἐμπίπτουν στό πεδίο ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 67. Ἡ λεπτομερής περιγραφή τῶν διακινήσεων κεφαλαίου περιέχεται στό παράρτημα II. Στό παράρτημα I οἱ διακινήσεις τῶν κεφαλαίων διαιροῦνται σέ τέσσερις κατηγορίες ὑπό τά στοιχεῖα Α, Β, Γ καί Δ.

Δυνάμει τοῦ ἄρθρου 1 τῆς πρώτης ὁδηγίας, τά Κράτη μέλη ὑποχρεοῦνται νά χορηγοῦν κάθε ἔγκριση συναλλάγματος πού ἀπαιτεῖται γιά τήν ἐκτέλεση τῶν συναλλαγῶν πού ἀπαριθμοῦνται στόν κατάλογο Α, ὅπως πχ. οἱ ἄμεσες ἐπενδύσεις, οἱ ἐπενδύσεις σέ ἀκίνητα καί οἱ διακινήσεις κεφαλαίων προσωπικοῦ χαρακτῆρος (δωρεές, κληρονομίες κλπ.).

Τό ἄρθρο 2 τῆς ὁδηγίας ὁρίζει ὅτι τά Κράτη μέλη χορηγοῦν γενικές ἐγκρίσεις γιά τίς συναλλαγές πού ἀπαριθμοῦνται στόν κατάλογο Β, δηλαδή γιά τίς πράξεις ἐπί τίτλων πού εἶναι διαπραγματεύσιμοι σέ χρηματιστήριο.

Βάσει τοῦ ἄρθρου 3 τῆς ὁδηγίας, οἱ ἐγκρίσεις συναλλάγματος πού ἀπαιτοῦνται γιά τήν ἐκτέλεση τῶν συναλλαγῶν πού ἀπαριθμοῦνται στόν κατάλογο Γ, ὅπως εἶναι πχ. οἱ πράξεις πού ἀφοροῦν τίτλους μή διαπραγματευσίμους σέ χρηματιστήριο, τήν ἔκδοση καί τοποθέτηση τίτλων στήν κεφαλαιαγορά ἄλλων Κρατῶν μελῶν καί μεσοπρόθεσμα ἤ μακροπρόθεσμα δάνεια καί πιστώσεις — χορηγοῦνται μόνο ἄν ἡ ἐλεύθερη διακίνηση αὐτῶν τῶν κεφαλαίων δέν εἶναι δυνατόν νά παρεμποδίσει τήν πραγματοποίηση τῶν στόχων τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς ἑνός Κράτους μέλους. Μόνο τό Βέλγιο, τό Λουξεμβοῦργο καί ἡ Ὁμοσπονδιακή Δημοκρατία τῆς Γερμανίας ἔχουν ἀρχίσει νά ἐλευθερώνουν αὐτές τίς διακινήσεις κεφαλαίων.

Τέλος, ὅσον ἀφορᾶ τίς συναλλαγές πού ἀπαριθμοῦνται στόν κατάλογο Δ, δηλαδή διακινήσεις κεφαλαίων μεγάλης κινητικότητος — πχ. τήν τροφοδότηση τρεχουμένων λογαριασμῶν καί τήν κατάθεση σέ ἀλλοδαπούς πιστωτικούς ὀργανισμούς, τίς ἐπενδύσεις σέ γραμμάτια δημοσίου, τίς εἰσαγωγές καί ἐξαγωγές χρημάτων — τό ἄρθρο 7 τῆς ὁδηγίας δέν ἐπιβάλλει στά Κράτη μέλη παρά μόνο τήν ὑποχρέωση νά γνωστοποιοῦν στήν Ἐπιτροπή τίς τροποποιήσεις τῶν διατάξεων πού τίς διέπουν.

Οἱ σχετικές ἀσφαλιστικές ρῆτρες τῆς συνθήκης περιέχονται στά ἄρθρα 73 (διακινήσεις κεφαλαίων πού ἐπιφέρουν διαταραχές στήν λειτουργία τῆς κεφαλαιαγορᾶς), 108 (δυσχέρειες ἤ σοβαρή ἀπειλή δυσχερειῶν στό ἰσοζύγιο πληρωμῶν) καί 109 (αἰφνιδία κρίση τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν). Πολλά ἀπό τά Κράτη μέλη ἔκαναν χρήση τῶν ρητρῶν αὐτῶν.

Δυνάμει τῆς ὁδηγίας τοῦ Συμβουλίου, τῆς 21ης Μαρτίου 1972, περί τῆς ρυθμίσεως τῶν διεθνῶν χρηματοδοτικῶν ροῶν καί τῆς ἐξουδετερώσεως τῶν ἀνεπιθυμήτων ἐπιπτώσεών τους ἐπί τῆς ἐσωτερικῆς ρευστότητος (72/156, ΕΕ εἰδ. ἔκδ. Ν 91 10/001, σ. 42), τά Κράτη μέλη δύνανται ἐξ ἄλλου νά λαμβάνουν τά ἀναγκαῖα μέτρα γιά τήν ἀποτελεσματική ρύθμιση τῶν διεθνῶν χρηματοδοτικῶν ροῶν καί γιά τήν ἐξουδετέρωση τῶν

κρινομένων ὡς ἀνεπιθυμήτων ἐπιπτώσεων τῶν ροῶν αὐτῶν ἐπί τῆς ἐσωτερικῆς ρευστότητος.

5. Μέ διάταξη τῆς 6ης Ὀκτωβρίου 1980, τό Tribunale di Bolzano ὑπέβαλε στό Δικαστήριο τά ἀκόλουθα προδικαστικά ἐρωτήματα:

«1) Μετά τήν λήξη τῆς μεταβατικῆς περιόδου, οἱ περιορισμοί ἐπί τῶν διακινήσεων κεφαλαίων πού ἀναφέρονται στό ἄρθρο 67 τῆς συνθήκης ΕΟΚ λογίζονται καταργηθέντες, ἀνεξαρτήτως τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 69 τῆς συνθήκης αὐτῆς;

2) Συνιστᾶ παραβίαση τῆς συνθήκης ἡ παράλειψη, ἀπό τήν ἰταλική κυβέρνηση, τῆς διαδικασίας διαβουλεύσεως πού προβλέπεται ἀπό τό ἄρθρο 73 τῆς συνθήκης, ὅσον ἀφορᾶ τό νομοθετικό διάταγμα 31 τῆς 4ης Μαρτίου 1976, τό ὁποῖο μετετράπη στόν νόμο 159 τῆς 30ῆς Ἀπριλίου 1976;

3) Μήπως ὑφίσταται ἀρχή ἤ διάταξη τῆς συνθήκης, ἡ ὁποία ἐξασφαλίζει στόν μή κάτοικο τό δικαίωμα νά ἐπανεξάγει συνάλλαγμα πού ἔχει εἰσαχθεῖ προηγουμένως καί δέν ἔχει χρησιμοποιηθεῖ, ἔστω καί ἄν ἔχει μετατραπεῖ σέ ἰταλικές λιρέτες;

4) Σέ περίπτωση καταφατικῆς ἀπαντήσεως, ἡ ἐνδεχομένη παράλειψη τῶν διατυπώσεων πού προβλέπονται ἀπό τήν νομοθεσία περί συναλλάγματος τοῦ κράτους ἀπό τό ὁποῖο ἐν συνεχεία ἐπανεξάγονται τά ποσά, ὑπό τίς ἀνωτέρω συνθῆκες, ἐπιτρέπεται νά τιμωρεῖται μέ ποινές συνιστάμενες στήν δήμευση τοῦ συναλλάγματος, πρόστιμο μέχρι τοῦ πενταπλασίου τοῦ ποσοῦ τοῦ ἐν λόγω συναλλάγματος, καθώς καί στέρηση τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας μέχρι πέντε ἐτῶν (τῶν ποινῶν αὐτῶν ἐπιβαρυνομένων σέ περίπτωση συμμετοχῆς περισσοτέρων προσώπων);

5) Σέ περίπτωση καταφατικῆς ἀπαντήσεως στό προηγούμενο ἐρώτημα, ἡ ἐνδεχομένη παράλειψη τῶν διατυπώσεων πού περιγράφονται ἀνωτέρω ἐπιτρέπεται νά ἐπισύρει ποινές τῆς ἴδιας βαρύτητος μέ ἐκεῖνες πού ἀπειλοῦνται γιά τήν παράνομη ἐξαγωγή συναλλάγματος;

6) Μετά τήν λήξη τῆς μεταβατικῆς περιόδου, πρέπει νά θεωρηθεῖ ὅτι συμβιβάζεται πρός τίς ὑποχρεώσεις τοῦ «standstill», τίς ὁποῖες θεσπίζουν τά ἄρθρα 71 καί 106 παράγραφος 3, ἕνας ἐθνικός νόμος πού ἐπιτείνει τήν βαρύτητα τῶν ἀπειλουμένων ἀπό προγενέστερο νόμο ποινῶν, ὅπως πχ. ὅταν παραβάσεις, πού προηγουμένως ἐτιμωροῦντο μέ διοικητικές ποινές, τιμωροῦνται ἤδη, χαρακτηριζόμενες ὡς ἐγκλήματα, μέ ποινή στερητικῆς τῆς ἐλευθερίας καί πρόστιμο;

7) Ἡ ἀρχή κατά τήν ὁποία ἀνόμοιες καταστάσεις δέν δύνανται νά τυγχάνουν ὅμοιας μεταχειρίσεως (ἡ ὁποία συνάγεται ἐπίσης ἀπό τήν ἀρχή τῆς ἀπαγορεύσεως τῶν διακρίσεων, πού διατυπώνεται, μεταξύ ἄλλων, στό ἄρθρο 7 τῆς συνθήκης) ἐπιτρέπει, οἱ ἴδιες ποινές πού ἀπειλοῦνται ἀπό ἕνα Κράτος μέλος γιά τήν παράνομη ἐξαγωγή συναλλάγματος ἤ γιά τήν μή τήρηση τῶν προβλεπομένων ἀπό τήν περί συναλλάγματος νομοθεσία διατυπώσεων, νά ἐπιβάλλονται ἀδιακρίτως τόσο ἐπί τῶν κατοίκων, ὅσο καί ἐπί τῶν μή κατοίκων τοῦ κράτους αὐτοῦ;

8) Μετά τήν λήξη τῆς μεταβατικῆς περιόδου πρέπει νά θεωροῦνται ὡς ἀσυμβίβαστες πρός τά ἄρθρα 67, 71 καί 106 παράγραφος 3 τῆς συνθήκης, ἐθνικές διατάξεις πού προβλέπουν ὡρισμένες διατυπώσεις γιά τήν ἄσκηση τοῦ ἀναγνωριζομένου δικαιώματος τῆς ἐπανεξαγωγῆς κεφαλαίων πού ἔχουν εἰσαχθεῖ προηγουμένως, ἀνάγοντας τήν τήρηση τῶν διατυπώσεων αὐτῶν σέ ἀποκλειστική ἀπόδειξη τῆς προηγουμένης εἰσαγωγῆς καί συνεπῶς καταλήγοντας κατ' οὐσία στήν ποινική κύρωση τῆς παραλείψεώς τους;»

6. Ἡ διάταξη περί παραπομπῆς ἐπρωτοκολλήθη στήν γραμματεία τοῦ Δικαστηρίου τήν 16η Ὀκτωβρίου 1980.

Σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 20 τοῦ κανονισμοῦ διαδικασίας τοῦ Δικαστηρίου, κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις

— ὁ G. Casati, ἐκπροσωπούμενος ἀπό τόν H. Rungger, δικηγόρο τοῦ Bolzano, καί

τούς G. M. Ubertazzi καί F. Capelli, δικηγόρους Μιλάνου·

— ἡ γαλλική κυβέρνηση, ἐκπροσωπουμένη ἀπό τόν Th. Le Roy, τῆς γενικῆς γραμματείας τῆς διυπουργικῆς ἐπιτροπῆς ἐπί τῶν θεμάτων εὐρωπαϊκῆς οἰκονομικῆς συνεργασίας·

— ἡ κυβέρνηση τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας, ἐκπροσωπουμένη ἀπό τόν M. Seidel, σύμβουλο στό ὁμοσπονδιακό Ὑπουργεῖο Οἰκονομικῶν·

— ἡ ἰταλική κυβέρνηση, ἐκπροσωπουμένη ἀπό τόν A. Squillante, προϊστάμενο τῆς ὑπηρεσίας διπλωματικῶν διαφορῶν, συνθηκῶν καί νομοθετικῶν ὑποθέσεων, ἐπικουρούμενο ἀπό τόν M. Conti, Avvocato dello Stato·

— ἡ κυβέρνηση τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου, ἐκπροσωπουμένη ἀπό τόν R. D. Munrow, Treasury Solicitor·

— ἡ δανική κυβέρνηση, ἐκπροσωπουμένη ἀπό τόν νομικό της σύμβουλο L. Mikaelsen, τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν·

— ἡ κυβέρνηση τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἰρλανδίας, ἐκπροσωπουμένη ἀπό τόν L. Dockery, Chief State Solicitor,

καί

— ἡ Ἐπιτροπή τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων, ἐκπροσωπουμένη ἀπό τόν νομικό της σύμβουλο A. Abate.

7. Κατόπιν τῆς ἐκθέσεως τοῦ εἰσηγητοῦ δικαστοῦ καί μετ' ἀκρόαση τοῦ γενικοῦ εἰσαγγελέως, τό Δικαστήριο ἀπεφάσισε τήν ἔναρξη τῆς προφορικῆς διαδικασίας, χωρίς προηγουμένη διεξαγωγή ἀποδείξεων. Ἐν τούτοις, ἐκάλεσε τά μέρη πού κατέθεσαν παρατηρήσεις νά ἀπαντήσουν σέ ὡρισμένες ἐρωτήσεις, ἐγγράφως καί πρό τῆς ἐπ' ἀκροατηρίου συζητήσεως.

II — Γραπτές παρατηρήσεις πού κατετέθησαν ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου

Ἐπί τοῦ πρώτου προδικαστικοῦ ἐρωτήματος (ἀπ' εὐθείας ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου 67 τῆς συνθήκης)

Ἡ δανική, ἡ ἰρλανδική, ἡ γαλλική, ἡ ἰταλική καί ἡ βρετανική κυβέρνηση ὑποστηρίζουν ὅτι τό ἄρθρο 67 τῆς συνθήκης δέν ἔχει ἀπ' εὐθείας ἐφαρμογή. Πράγματι, τό ἄρθρο αὐτό ὑποχρεώνει τά Κράτη μέλη νά καταργήσουν τούς περιορισμούς στίς διακινήσεις κεφαλαίων μόνο «κατά τό μέτρο πού εἶναι ἀναγκαῖο γιά τήν καλή λειτουργία τῆς κοινῆς ἀγορᾶς». Ἡ γενικότης μέ τήν ὁποία εἶναι διατυπωμένη ἡ ἐπιφύλαξη αὐτή ἐμποδίζει νά ἐφαρμοσθεῖ ἐπί τοῦ ἄρθρου 67 ἡ νομολογία τοῦ Δικαστηρίου περί ἀπ' εὐθείας ἐφαρμογῆς, ἡ ὁποία ἀφορᾶ μόνο τίς διατάξεις τῆς συνθήκης πού ἐπιβάλλουν μία ἀκριβῶς προσδιωρισμένη ὑποχρέωση ἐπιτεύξεως ἑνός ἀποτελέσματος.

Δεδομένου ὅτι ἡ ἐκτίμηση τοῦ «ἀναγκαίου γιά τήν καλή λειτουργία τῆς κοινῆς ἀγορᾶς» βαθμοῦ ἐλευθερώσεως εἶναι πολιτικῆς φύσεως καί ὅτι ἡ προσαρμογή τοῦ καθεστῶτος τῶν διακινήσεων κεφαλαίων πρός τήν ἀξία αὐτή συνιστᾶ ἕνα ὄργανο συνεχοῦς παρεμβάσεως, ἡ ἀπαιτουμένη ἐκτίμηση δέν δύναται νά γίνει ἀπό τούς ἐθνικούς δικαστές, ἀλλά ἀποκλειστικῶς καί μόνο ἀπό τό Συμβούλιο, μέσω ὁδηγιῶν ἐκδιδομένων βάσει τοῦ ἄρθρου 69 τῆς συνθήκης. Πράγματι, οἱ διατάξεις τῆς συνθήκης πού ἀφοροῦν τίς διακινήσεις κεφαλαίων καί τό ἰσοζύγιο πληρωμῶν ἀνταγκλοῦν ἕνα προσεκτικά ἐξισορροπημένο σύστημα ἁρμοδιοτήτων πού καταμερίζονται μεταξύ τῆς Ἐπιτροπῆς, τοῦ Συμβουλίου καί τῶν Κρατῶν μελῶν.

Ἡ ἑρμηνεία αὐτή ἐπιβεβαιώνεται ἀπό τήν διατύπωση τῆς λεγομένης ρήτρας «standstill» πού περιέχεται στό ἄρθρο 71 πρώτη παράγραφος τῆς συνθήκης, δυνάμει τοῦ ὁποίου «τά Κράτη μέλη *καταβάλλουν προ-*

απάθεια νά μή εἰσάγουν ἐντός τῆς Κοινότητος νέους συναλλαγματικούς περιορισμούς... καί νά μή καθιστοῦν περισσότερο περιοριστικές τίς ὑπάρχουσες ρυθμίσεις». Πράγματι, ἡ διάταξη αὐτή διακρίνεται ἀπό τίς ἄλλες ρῆτρες «standstill» τῆς συνθήκης, οἱ ὁποῖες συνιστοῦν ἀπαγορεύσεις μέ ἀκριβές περιεχόμενο.

Ἡ ρύθμιση τῶν κινήσεων κεφαλαίων συνδέεται ἐξ ἄλλου στενῶς μέ τά ἄλλα μέτρα οἰκονομικῆς πολιτικῆς πού ἀνήκουν στήν ἁρμοδιότητα τῶν Κρατῶν μελῶν, ὅπως εἶναι ἡ νομισματική πολιτική καί ἡ πολιτική τῶν ἐπενδύσεων. Γιά τήν καλή λειτουργία τῶν ἄλλων αὐτῶν μέτρων εἶναι ἀπαραίτητο νά δύνανται τά Κράτη μέλη νά περιορίζουν ὡρισμένες διακινήσεις κεφαλαίων.

Ἡ στενή σχέση πού ὑφίσταται μεταξύ τῆς ρυθμίσεως τῆς διακινήσεως κεφαλαίων καί τῆς ρυθμίσεως τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν ἀποδεικνύεται καί ἀπό τό ἄρθρο 71 δεύτερη παράγραφος, σύμφωνα μέ τό ὁποῖο τά Κράτη μέλη «δηλώνουν ὅτι εἶναι διατεθειμένα νά ὑπερβοῦν τό ἐπίπεδο ἐλευθερώσεως τῶν κεφαλαίων πού προβλέπεται στά προηγούμενα ἄρθρα, κατά τό μέτρο πού τούς ἐπιτρέπει ἡ οἰκονομική τους κατάσταση, ἰδίως δέ ἡ κατάσταση τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν τους».

Ἡ *δανική κυβέρνηση* ὑπενθυμίζει ὅτι οἱ ὅροι τῶν ἄρθρων 52 καί 59 τῆς συνθήκης, ὅπως ἔχουν ἀναλυθεῖ ἀπό τήν νομολογία τοῦ Δικαστηρίου, προσδιορίζουν τόν τρόπο ἐκπληρώσεως τῶν ὑποχρεώσεων ἐλευθερώσεως κατά τήν διάρκεια τῆς μεταβατικῆς περιόδου. Ἀντιθέτως, οἱ περιορισμοί πού ἀναφέρει τό ἄρθρο 67 προσδιορίζουν τό μέτρο κατά τό ὁποῖο πρέπει νά πραγματοποιηθεῖ ἡ ἐλευθέρωση.

Ἡ ἴδια κυβέρνηση παρατηρεῖ ἐπίσης ὅτι, στό πλαίσιο τῶν ἄρθρων 52-66, τό Συμβούλιο ἔχει, κατά κανόνα, ἁρμοδιότητα νά ἐκδίδει ὁδηγίες πού ἰσχύουν γιά ἕναν ὡρισμένο τομέα. Ἀντιθέτως, ὅσον ἀφορᾶ τίς διακινήσεις κεφαλαίων, οἱ ὁδηγίες πού ἐκδίδονται βάσει τοῦ ἄρθρου 69 τῆς συνθήκης ἔχουν ἐφαρμογή σέ ὅλες τίς διακινήσεις κεφαλαίων. Συνεπῶς, τό Συμβούλιο ἔχει καθορίσει κατά τρόπο ἐξαντλητικό τήν ἔκταση ἐφαρμογῆς τῶν μέτρων ἐλευθερώσεως πού ἔπρεπε νά ληφθοῦν.

Ἡ *γαλλική κυβέρνηση* προσθέτει ὅτι τό ἄρθρο 8 τοῦ καταστατικοῦ τοῦ Διεθνοῦς Νομισματικοῦ Ταμείου περιορίζει τίς διακινήσεις κεφαλαίων πού πρέπει νά ἐλευθερωθοῦν στίς τρέχουσες συναλλαγές. Τό ἄρθρο 6 τμῆμα 3 τοῦ καταστατικοῦ αὐτοῦ ἐπιτρέπει ρητῶς στά Κράτη μέλη νά ἀσκοῦν ἔλεγχο ἐπί τῶν διακινήσεων κεφαλαίων. Τό τμῆμα 1 τοῦ ἴδιου ἄρθρου, μάλιστα, ἐπιτρέπει στό Νομισματικό Ταμεῖο νά ἀρνηθεῖ σέ ἕνα ἀπό τά μέλη του τήν πρόσβαση στά δάνειά του, ὅταν αὐτά πρόκειται νά διατεθοῦν γιά νά χρηματοδοτηθοῦν «σημαντικές ἤ παρατεταμένες ἔξοδοι κεφαλαίων» καί ἐφ' ὅσον ἡ χώρα μέλος ἀρνηθεῖ νά λάβει τά κατάλληλα μέτρα ἐλέγχου.

Ἡ *Ἐπιτροπή* ὑπενθυμίζει ὅτι ὁ συντονισμός τῆς ἐθνικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τῶν Κρατῶν μελῶν πού προβλέπεται στά ἄρθρα 6, 104, 105 καί 145 τῆς συνθήκης δέν ἔχει ἀκόμα πραγματοποιηθεῖ. Λόγω τοῦ συνδέσμου πού ὑφίσταται μεταξύ τῆς κυκλοφορίας τῶν κεφαλαίων καί τῆς ἀνωτέρω πολιτικῆς, ἡ Ἐπιτροπή δέν νομίζει ὅτι τό ἄρθρο 67 πληροῖ τίς ἀναγκαῖες προϋποθέσεις γιά νά ἔχει ἀπ' εὐθείας ἐφαρμογή. Γιά τόν λόγο αὐτό, ἔχει τήν γνώμη ὅτι, ἀκόμη καί μετά τήν λήξη τῆς μεταβατικῆς περιόδου, τά Κράτη μέλη εἶναι ἐλεύθερα νά διατηρήσουν τούς περιορισμούς στίς διακινήσεις κεφαλαίων πού ἀπαριθμοῦνται στόν κατάλογο Δ καί, ἐν μέρει, στόν κατάλογο Γ τῆς πρώτης ὁδηγίας τοῦ Συμβουλίου πού ἐξεδόθη δυνάμει τοῦ ἄρθρου 69 τῆς συνθήκης, χωρίς νά χρειάζεται νά προστρέξουν στίς ρῆτρες διασφαλίσεως.

Ἡ *κυβέρνηση τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας* ὑπογραμμίζει πρῶτα ὅτι οἱ παρατηρήσεις της ὡς πρός τήν ἔκταση ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 67 τῆς συνθήκης ἀφοροῦν μόνο τούς συναλλαγματικούς περιορισμούς, ἄν καί τό ἐρώτημα πού ὑπεβλήθη ἀπό τό παραπέμπον δικα-

στήριο ἀφορᾶ καί ἄλλους περιορισμούς στήν διακίνηση τῶν κεφαλαίων.

Ἡ ὁμοσπονδιακή κυβέρνηση εἶναι τῆς γνώμης ὅτι τό ἄρθρο 67 τῆς συνθήκης ἀπαγορεύει, ἀπό τῆς λήξεως τῆς μεταβατικῆς περιόδου, πλήν ὡρισμένων ἐξαιρέσεων, τήν διατήρηση σέ ἰσχύ τῶν συναλλαγματικῶν περιορισμῶν πού συνδέονται μέ τήν διακίνηση κεφαλαίων, ἀπαγόρευση τήν ὁποία δύνανται νά ἐπικαλοῦνται οἱ ἰδιῶτες. Οἱ ἐξαιρέσεις ἀφοροῦν ἰδίως τίς βραχυπρόθεσμες ἐπενδύσεις καί πιστώσεις, τούς λογαριασμούς ὄψεως καί προθεσμίας, καθώς καί τίς διακινήσεις κεφαλαίων προσωπικοῦ χαρακτῆρος, πού, γιά λόγους νομισματικῆς πολιτικῆς τῶν Κρατῶν μελῶν καί ἐν ὄψει τοῦ παρόντος σταδίου τῆς ὁλοκληρώσεως, δέν δύνανται νά ἐλευθερωθοῦν. Οἱ ἐξαιρέσεις αὐτές δύνανται νά προσδιορισθοῦν μέ ἀκρίβεια. Αὐτός εἶναι ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο τό Συμβούλιο περιέλαβε τίς ἐν λόγω διακινήσεις κεφαλαίων στόν κατάλογο Δ τῶν ὁδηγιῶν πού ἐξέδωσε βάσει τοῦ ἄρθρου 69 τῆς συνθήκης.

Πράγματι, τό Δικαστήριο ἔχει δεχθεῖ ὅτι οἱ ἀπαγορεύσεις πού θεσπίζει ἡ συνθήκη ἀρχίζουν αὐτοδικαίως νά ἰσχύουν ἀπό τῆς λήξεως τῆς μεταβατικῆς περιόδου καί συνεπῶς οἱ ἰδιῶτες δύνανται νά τίς ἐπικαλοῦνται χωρίς νά εἶναι ἀναγκαία ἡ ἔκδοση ὁδηγιῶν.

Ἡ ἐλεύθερη κυκλοφορία τῶν κεφαλαίων ὑπόκειται στίς ἴδιες ἀρχές ὅπως καί οἱ ἄλλες θεμελιώδεις ἐλευθερίες πού καθιερώνει ἡ συνθήκη· πράγματι, ὅπως προκύπτει ἀπό τό ἄρθρο 3 τῆς συνθήκης, ἡ ἐξάλειψη τῶν ἐμποδίων στήν ἐλεύθερη κυκλοφορία τῶν κεφαλαίων τοποθετεῖται στό ἴδιο ἐπίπεδο μέ τήν πραγμάτωση τῶν ἄλλων ἐλευθεριῶν.

Προβλέποντας τήν κατάργηση τῶν περιορισμῶν στήν διακίνηση τῶν κεφαλαίων μόνο «κατά τό μέτρο πού εἶναι ἀναγκαῖο γιά τήν καλή λειτουργία τῆς κοινῆς ἀγορᾶς», τό ἄρθρο 67 τῆς συνθήκης δέν θέτει μία προϋπόθεση τῆς καταργήσεως αὐτῆς, ἀλλά περιορίζει τήν ἔκταση ἐφαρμογῆς της.

Κατά τόν ἴδιο τρόπο, ὁ κανόνας «standstill» τοῦ ἄρθρου 71 τῆς συνθήκης ἔχει ἀπ' εὐθείας ἐφαρμογή, μολονότι τό ἄρθρο αὐτό εἶναι διατυπωμένο μέ ὅρους λιγότερο σαφεῖς ἀπό ὅ,τι, πχ., ἄλλοι κανόνες «standstill» τῆς συνθήκης. Πράγματι, τό ἄρθρο 71 ἀνταποκρίνεται στό ἴδιο πολιτικό μέλημα ὁλοκληρώσεως ὅπως καί οἱ ἄλλοι αὐτοί κανόνες, δηλαδή στό μέλημα νά ἐμποδισθεῖ ἡ εἰσαγωγή νέων περιορισμῶν ἀπό τά Κράτη μέλη. Θά ἦταν παράλογο νά ἔχουν ἀκόμη τά Κράτη μέλη αὐτό τό δικαίωμα, τήν στιγμή πού ἡ συνθήκη τά ὑποχρεώνει νά καταργήσουν κατά τήν μεταβατική περίοδο τούς ὑπάρχοντες περιορισμούς. Κατά τά λοιπά, ὅσον ἀφορᾶ, πχ. τήν ἐλεύθερη κυκλοφορία τῶν προσώπων, μολονότι καμμία διάταξη δέν ἀπαγορεύει τήν εἰσαγωγή, κατά τήν μεταβατική περίοδο, νέων περιορισμῶν στήν εἴσοδο στό ἐθνικό ἔδαφος, τό Δικαστήριο ἐδέχθη ὅτι τό ἄρθρο 48 τῆς συνθήκης ἔχει ἀπ' εὐθείας ἐφαρμογή.

Οἱ οὐσιαστικές ἰδιομορφίες πού ἐνδέχεται νά ὑφίστανται στό πεδίο τῆς κυκλοφορίας τῶν κεφαλαίων, σέ σύγκριση πρός ἄλλους τομεῖς πού ρυθμίζονται ἀπό τήν συνθήκη, δύνανται νά ληφθοῦν ὑπ' ὄψη, κατά τό ἀναγκαῖο μέτρο, βάσει τῶν ρητρῶν διαφυγῆς, ἰδίως δέ τῶν ρητρῶν τῶν ἄρθρων 73 καί 108, παράγραφος 3 τῆς συνθήκης, οἱ ὁποῖες παραμένουν ἐν ἰσχύι καί μετά τήν λήξη τῆς μεταβατικῆς περιόδου.

Στήν ἀλληλουχία αὐτή, ἡ ὁμοσπονδιακή κυβέρνηση παραπέμπει ἐξ ἄλλου στό ἄρθρο 103 τῆς συνθήκης καί ὑπογραμμίζει ὅτι αὐτό εἶναι τό ἄρθρο βάσει τοῦ ὁποίου τό Συμβούλιο ἐξέδωσε τήν ὁδηγία 72/156/ ΕΟΚ τῆς 21ης Μαρτίου 1972 περί τῆς ρυθμίσεως τῶν διεθνῶν χρηματοδοτικῶν ροῶν. Ἡ ἐν λόγω κυβέρνηση δέν ἀμφισβητεῖ τό ὅτι ἡ ὁδηγία αὐτή παραμένει ἐν ἰσχύι καί μετά τήν λήξη τῆς μεταβατικῆς περιόδου, παρατηρεῖ δέ ὅτι μέ τήν ρύθμιση αὐτή τό Συμβούλιο ἔδωσε στά Κράτη μέλη τήν δυνατότητα νά παρεμβαίνουν σέ ὡρισμένες διακινήσεις κεφαλαίων σέ περίπτωση κρισίμων νομισματικῶν καταστάσεων.

Ὁ *Casati*, ἀφοῦ ἀναλύει τήν νομολογία τοῦ Δικαστηρίου ὡς πρός τήν ἀπ' εὐθείας ἐφαρμογή τῶν ἄρθρων 52 καί 59 τῆς συνθήκης, καταλήγει στό συμπέρασμα ὅτι τό ἄρ-

θρο 67 τῆς συνθήκης ἔχει ἀπ' εὐθείας ἐφαρμογή.

Ἡ μόνη διαφορά μεταξύ τοῦ κειμένου τοῦ ἄρθρου 67 καί τῶν κειμένων τῶν ἄρθρων 52 καί 59 εἶναι ὅτι στό πρῶτο ἡ κατάργηση τῶν περιορισμῶν στήν διακίνηση τῶν κεφαλαίων προβλέπεται μόνο «κατά τό μέτρο πού εἶναι ἀναγκαῖο γιά τήν καλή λειτουργία τῆς κοινῆς ἀγορᾶς».

Ἀπό τό ἄρθρο 67, ἑρμηνευόμενο σέ συνδυασμό πρός τό ἄρθρο 69 τῆς συνθήκης, προκύπτει ὅτι ἡ ἐκτίμηση τοῦ βαθμοῦ τῆς καταργήσεως τῶν περιορισμῶν πού κρίνεται ἀναγκαῖος «γιά τήν καλή λειτουργία τῆς κοινῆς ἀγορᾶς» ἦταν δυνατόν νά διευκρινισθεῖ μόνο μέ τήν θέσπιση κοινοτικῶν ὁδηγιῶν. Πράγματι, στίς ὁδηγίες πού ἐθέσπισε σχετικῶς, τό Συμβούλιο ἐξέφρασε κατά τρόπο σαφή τήν γνώμη του ὅσον ἀφορᾶ τά κεφάλαια πού πρέπει νά ἐλευθερωθοῦν καί τούς περιορισμούς πού πρέπει νά καταργηθοῦν γιά νά καταστεῖ δυνατή ἡ «καλή λειτουργία τῆς κοινῆς ἀγορᾶς».

Συνεπῶς, τό ἄρθρο 67 τῆς συνθήκης πρέπει, ἀπό τῆς λήξεως τῆς μεταβατικῆς περιόδου, νά θεωρεῖται ὡς κανόνας ἀπ' εὐθείας ἐφαρμοστέος, δυνάμενος νά ἀπονέμει προσωπικά δικαιώματα στούς ἰδιῶτες. Αὐτό σημαίνει ὅτι, ἀπό τοῦ χρονικοῦ αὐτοῦ σημείου, τό ἄρθρο 67, σέ συνδυασμό πρός τίς ὁδηγίες πού προβλέπονται στό ἄρθρο 69, κατέστη κανόνας ἀπ' εὐθείας ἐφαρμοστέος. Αὐτό ἀκριβῶς ἐδέχθη τό Δικαστήριο στήν ἀπόφαση τῆς 17ης Δεκεμβρίου 1970 στήν ὑπόθεση 33/70, SACE (Racc. 1970, σ. 1213), ὡς πρός τόν κανόνα τοῦ ἄρθρου 13 παράγραφος 2 τῆς συνθήκης, πού ἔπρεπε νά συμπληρωθεῖ μέ ὁδηγίες.

Ἐν σχέσει πρός τά περιστατικά τῆς ἐπιδίκου ὑποθέσεως, ὁ παραπέμπων δικαστής ὀφείλει, λοιπόν, νά διαπιστώσει ἄν ἡ πράξη τοῦ Casati ὑπόκειται σέ περιορισμό μή ἐπιτρεπόμενο μετά τήν λήξη τῆς μεταβατικῆς περιόδου. Κατά συνέπεια, ἄν τό ἰταλικό κράτος δέν εἶχε πλέον τήν ἐξουσία, ἀπό τῆς ἡμερομηνίας αὐτῆς, νά ἐφαρμόζει ἐπί τῶν μή κατοίκων πολιτῶν του περιορισμούς στήν εἰσαγωγή καί στήν ἐπανεξαγωγή τοῦ ἴδιου ποσοῦ, δέν εἶχε οὔτε καί τήν ἐξουσία νά εἰσαγάγει, μετά τήν λήξη τῆς μεταβατικῆς περιόδου, ἕναν περιορισμό συνιστάμενο στόν ἀποκλεισμό κάθε ἄλλης ἀποδείξεως τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ποσοῦ πλήν τοῦ ἐντύπου V 2. Θά ἐπρόκειτο, στήν περίπτωση αὐτή, γιά ἀνεπίτρεπτο περιορισμό πού δέν ἀποτελεῖ μία ἁπλή διατύπωση, ἐφ' ὅσον ἔχει ἐπιπτώσεις σ' αὐτό τοῦτο τό προσωπικό δικαίωμα τῶν μή κατοίκων νά εἰσάγουν καί νά ἐπανεξάγουν ἕνα καί τό αὐτό ποσό.

Στήν ἑρμηνεία αὐτή τοῦ ἄρθρου 67 δέν δύναται νά ἀντιταχθεῖ ὅτι τό ἄρθρο 71 δέν θέτει ἕναν αὐστηρό κανόνα «standstill» στήν εἰσαγωγή νέων περιορισμῶν· πράγματι, τό ἄρθρο 71 ἀναφέρεται στούς περιορισμούς πού ὑφίστανται κατά τήν ἔναρξη τῆς ἰσχύος τῆς συνθήκης καί δέν δύναται νά ἑρμηνευθεῖ κατά τρόπο πού θά περιώριζε τήν ἔκταση ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 67 καί τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῆς συνθήκης πού ἄρχισαν νά ἰσχύουν ἀπό τό τέλος τῆς μεταβατικῆς περιόδου.

Τοῦτο δέν σημαίνει ὅτι τά Κράτη μέλη εἶναι ὑποχρεωμένα νά ἀνέχονται καταστάσεις ἰδιαιτέρως ἐπικίνδυνες γιά τό ἰσοζύγιο πληρωμῶν τους. Γιά τήν ἀντιμετώπιση καταστάσεων αὐτοῦ τοῦ εἴδους, ἡ συνθήκη ἐπιτρέπει, πράγματι, τήν χρήση τῶν ρητρῶν διαφυγῆς πού περιέχονται στά ἄρθρα 73, 108 καί 109.

Ἐπί τοῦ δευτέρου προδικαστικοῦ ἐρωτήματος (ἔλλειψη τῆς διαδικασίας διαβουλεύσεως τοῦ ἄρθρου 73 τῆς συνθήκης)

Ἡ *γαλλική καί ἡ ἰταλική κυβέρνηση* ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ διαδικασία διαβουλεύσεως πού προβλέπεται στό ἄρθρο 73 τῆς συν-

θήκης παρέλκει ἐν προκειμένω, δεδομένου ὅτι ἐφαρμόζεται μόνο στούς περιορισμούς τῶν ἐλευθερωθεισῶν διακινήσεων κεφαλαίων.

Ἡ *γαλλική κυβέρνηση* ὑπογραμμίζει ἐπίσης — ἡ δέ *Ἐπιτροπή* συμμερίζεται τήν ἄποψη αὐτή — ὅτι τό ἄρθρο 73 τῆς συνθήκης ἐφαρμόζεται μόνο στά «μέτρα προστασίας» κατά τῶν «κινήσεων κεφαλαίων [πού] ἐπιφέρουν διαταραχές στήν λειτουργία τῆς κεφαλαιαγορᾶς ἑνός κράτους», καί ὄχι, συνεπῶς, στήν ἐπίταση τῆς βαρύτητος τῶν ποινῶν.

Ἡ *κυβέρνηση τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας* παρατηρεῖ ὅτι οἱ ἰδιῶτες δέν δύνανται νά ἐπικαλοῦνται τήν ὑποχρέωση διαβουλεύσεως, δεδομένου ὅτι αὐτή δέν ἐπιβάλλεται πρός τό συμφέρον τους.

Προσθέτει ὅτι ἡ παράβαση αὐτῆς τῆς ὑποχρεώσεως δέν ἐπισύρει ἀφ' ἑαυτῆς τήν ἀκυρότητα τῶν μέτρων πού λαμβάνονται ἀπό τά Κράτη μέλη: τό κύρος τῶν μέτρων αὐτῶν προϋποθέτει ἀποκλειστικῶς καί μόνο τήν πλήρωση τῶν οὐσιαστικῶν προϋποθέσεων πού τάσσονται ἀπό τό ἄρθρο 73 τῆς συνθήκης. Πράγματι, κατά τό ἄρθρο 73 παράγραφος 2, ἡ Ἐπιτροπή δύναται μόνο νά τροποποιεῖ ἤ νά καταργεῖ ex nunc τά μέτρα πού ἔλαβε ἕνα Κράτος μέλος· ἡ διάταξη αὐτή προϋποθέτει, συνεπῶς, τό κύρος τῶν μέτρων αὐτῶν, ἀκόμη καί στήν περίπτωση πού ἡ Ἐπιτροπή δέν τά ἔχει πληροφορηθεῖ παρά μόνο μετά τήν ἔναρξη τῆς ἰσχύος τους.

Ἡ *κυβέρνηση τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου* ἀμφιβάλλει ὡς πρός τό ἄν τό ἄρθρο 73 ἔχει ἐφαρμογή ἐν προκειμένω.

Ἐπί τοῦ τρίτου προδικαστικοῦ ἐρωτήματος (ὕπαρξη ἀρχῆς πού διασφαλίζει στούς μή κατοίκους τό δικαίωμα νά ἐπανεξάγουν συνάλλαγμα πού εἰσήχθη προηγουμένως)

Ἡ *γαλλική καί ἡ βρετανική κυβέρνηση* ὑποστηρίζουν ὅτι ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ εἰσαγωγή καί ἡ ἐξαγωγή μέσων πληρωμῆς ἐμπίπτουν στήν κατηγορία «ὑλική εἰσαγωγή καί ἐξαγωγή ἀξιῶν» τοῦ καταλόγου Δ τῶν ὁδηγιῶν τοῦ Συμβουλίου περί τῆς διακινήσεως κεφαλαίων. Οἱ ὁδηγίες, ὅμως, αὐτές δέν ἐπιβάλλουν στά Κράτη μέλη συγκεκριμένες ὑποχρεώσεις ἐλευθερώσεως τῶν διακινήσεων κεφαλαίων πού ἀπαριθμοῦνται στόν κατάλογο Δ.

Κατά τήν *ἰταλική κυβέρνηση*, κανένας κοινοτικός κανών ἤ ἀρχή δέν ἀφορᾶ τίς ὑλικές ἐξαγωγές μέσων πληρωμῆς πού δέν προορίζονται γιά συγκεκριμένους σκοπούς.

Ἡ *κυβέρνηση τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας* εἶναι τῆς γνώμης ὅτι ἡ μεταφορά μέσων πληρωμῆς ἀπό μία χώρα σέ ἄλλη εἶναι ἐλεύθερη κατά τό μέτρο πού δύναται νά θεωρηθεῖ ὡς διακίνηση κεφαλαίων πού ἔχει ἐλευθερωθεῖ βάσει τοῦ ἄρθρου 67 τῆς συνθήκης.

Τό δικαίωμα τῆς μεταφορᾶς μέσων πληρωμῆς προστατεύεται ἐπίσης καί ὅταν ὁ ἰδιώτης τό χρησιμοποιεῖ γιά νά ἀσκήσει ἄλλες θεμελιώδεις ἐλευθερίες πού ἀναγνωρίζονται ἀπό τό κοινοτικό δίκαιο, ἰδίως τό δικαίωμα ἐλεύθερης κυκλοφορίας τῶν προσώπων, ἤ γιά νά τοῦ παρασχεθοῦν ὑπηρεσίες.

Ἀπό τό ἄρθρο 106 τῆς συνθήκης, σέ συνδυασμό μέ τόν πίνακα ἀδήλων συναλλαγῶν τοῦ παραρτήματος III τῆς συνθήκης, δέν ἀπορρέει, ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, κανένα ἄλλο δικαίωμα γιά τούς ἰδιῶτες· πράγματι, οἱ πληρωμές ἐλευθερώνονται μόνο κατά τό μέτρο πού ἔχει ἐλευθερωθεῖ ἡ κυκλοφορία τῶν κεφαλαίων. Βεβαίως, τό ἄρθρο 106 παράγραφος 3, σέ συνδυασμό μέ τόν ἀνωτέρω πίνακα, ἐξασφαλίζει καί τήν ἐλευθερία τῶν πληρωμῶν, χωρίς ἄλλη διατύπωση, γιά ἰδιωτικά ταξίδια καί παραμονή προσωπικοῦ χαρακτῆρος· τοῦτο, ὅμως, δέν παρέχει στόν ἰδιώτη τό δικαίωμα νά μεταφέρει ἐλευθέρως μέσα πληρωμῆς ἀπό τήν μία χώρα στήν ἄλλη παρά μόνο ἐφ' ὅσον τά μέσα αὐτά πληρωμῆς εἶναι ἀναγκαῖα γιά τούς σκοπούς τοῦ ταξιδιοῦ. Διαφορετική ἑρμηνεία τοῦ ἄρθρου 106 παράγραφος 3 θά εἶχε ὡς συνέπεια νά καθίσταται δυνατή ἡ καταστρατήγηση τῶν περιορισμῶν στίς βραχυπρόθεσμες διακινήσεις κεφαλαίων, οἱ ὁποῖοι ἐπιτρέπονται ἀπό τό ἄρθρο 67.

Ἐπί τοῦ τετάρτου καί τοῦ πέμπτου προδικαστικοῦ ἐρωτήματος (ἀναλογικότης τῶν ποινῶν)

Ἡ *γαλλική καί ἡ ἰταλική κυβέρνηση* παρατηροῦν ὅτι τό ζήτημα τῆς τηρήσεως τῶν ἀρχῶν τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου δέν τίθεται γιά τίς μή ἐλευθερωθεῖσες κινήσεις κεφαλαίων. Στίς χῶρες πού διατηροῦν ἕναν μηχανισμό συναλλαγματικοῦ ἐλέγχου εἶναι σύνηθες νά ἀπειλοῦνται ποινές τῆς ἴδιας βαρύτητος μέ ἐκεῖνες πού ἀπειλοῦνται στήν Ἰταλία.

Ἡ *γαλλική καί ἡ βρετανική κυβέρνηση* ἀναφέρονται ἐξ ἄλλου στό ἄρθρο 5 παράγραφος 1 τῆς πρώτης ὁδηγίας τοῦ Συμβουλίου περί τῶν διακινήσεων τῶν κεφαλαίων, τό ὁποῖο ὁρίζει:

«Οἱ διατάξεις τῆς παρούσης ὁδηγίας δέν περιορίζουν τό δικαίωμα τῶν Κρατῶν μελῶν νά ἐξακριβώνουν τήν φύση καί τήν αὐθεντικότητα τῶν συναλλαγῶν ἤ τῶν μεταφορῶν συναλλάγματος, ἤ νά λαμβάνουν τά ἀπαραίτητα μέτρα προκειμένου νά ἐμποδίσουν τίς παραβάσεις τῶν νόμων καί τῶν ἐν γένει ρυθμίσεών τους.»

Κατά τήν βρετανική κυβέρνηση ἡ διάταξη αὐτή ἔχει τήν ἔννοια ὅτι ἐπιφυλάσσει στήν ἰταλική κυβέρνηση τό δικαίωμα νά ζητεῖ ἀπό τά πρόσωπα πού ἀναχωροῦν ἀπό τήν Ἰταλία πληροφορίες σχετικά μέ τίς ἐξαγωγές χρηματικῶν ποσῶν καί νά λαμβάνει πρός τοῦτο κάθε κατάλληλο μέτρο, ἀκόμη καί στήν περίπτωση τῶν διακινήσεων κεφαλαίων πού ἔχουν ἐλευθερωθεῖ.

Ἡ *ἰταλική κυβέρνηση* προσθέτει ὅτι ἡ παράνομη πράξη πού προβλέπεται στό ἄρθρο 1 τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος 31 τῆς 4ης Μαρτίου 1976 συνίσταται στήν ἐξαγωγή συναλλάγματος χωρίς ἄδεια. Τό πέμπτο προδικαστικό ἐρώτημα καθίσταται συνεπῶς, ἄνευ περιεχομένου. Ὡς πρός τό τέταρτο ἐρώτημα, ἡ ἐν λόγω κυβέρνηση παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἰταλική νομοθεσία δέν τιμωρεῖ τήν μή τήρηση ἁπλῶν διατυπώσεων, ἀλλά ἀκόμη καί στήν περίπτωση τῶν μή κατοίκων, τιμωρεῖ ἀποκλειστικῶς καί μόνο τήν παράνομη ἐξαγωγή συναλλάγματος. Ἐξ ἄλλου, οἱ διάφορες περιπτώσεις πού προβλέπονται ἀπό τό ἀνωτέρω νομοθετικό διάταγμα εἶναι προσεκτικά διαβαθμισμένες, προκειμένου ἀκριβῶς νά ἐξασφαλισθεῖ ἡ ἀναλογικότης τῶν ποινῶν, οἱ ὁποῖες ἐμφανίζονται ἀπολύτως εὔλογες ὡς πρός τά ἀντικειμενικά τους χαρακτηριστικά. Ὅσο γιά τίς σοβαρότερες περιπτώσεις, τά περιθώρια τῆς διακριτικῆς ἐξουσίας πού ἀφήνονται στόν δικαστή εἶναι τόσο εὐρέα ὥστε τοῦ ἐπιτρέπουν νά λαμβάνει ὑπ' ὄψη τίς περιστάσεις κάθε συγκεκριμένης περιπτώσεως καί νά καταλήγει στήν κατάγνωση μιᾶς ποινῆς πού ἀντιστοιχεῖ ἀπολύτως στήν βαρύτητα τοῦ συγκεκριμένου ἐγκλήματος.

Ἡ *ἰρλανδική κυβέρνηση* ὑποστηρίζει ὅτι οἱ κυρώσεις πού ἀπειλοῦνται ἀπό ἕνα Κράτος μέλος κατά τῶν παραβάσεων τῆς νομοθεσίας του, καί ὑπό τήν προϋπόθεση ὅτι ἡ νομοθεσία αὐτή συμβιβάζεται πρός τήν συνθήκη, ἐμπίπτουν στήν ἀποκλειστική ἐξουσία τοῦ κράτους αὐτοῦ, ἀκόμη καί στήν περίπτωση τῶν διακινήσεων κεφαλαίων πού ἔχουν ἐλευθερωθεῖ. Μόνο ὑπό ἰδιάζουσες περιστάσεις, τήν ἐμφάνιση τῶν ὁποίων στήν πράξη δυσχερῶς δύναται κανείς νά φαντασθεῖ, ὑπόκεινται οἱ ποινές σέ ἔλεγχο δυνάμει τῆς συνθήκης.

Κατά τήν *δανική κυβέρνηση* δέν ἀντιβαίνει στήν συνθήκη τό γεγονός ὅτι ἕνα Κράτος μέλος ἐπιτείνει τήν βαρύτητα τῶν ποινῶν πού ἀπειλοῦνται κατά τῆς παρανόμου ἐξαγωγῆς κεφαλαίων. Ἐφ' ὅσον τά Κράτη μέλη δύνανται, δυνάμει τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου, νά ἐμποδίζουν ὡρισμένες διακινήσεις κεφαλαίων, σ' αὐτά ἀνήκει καί ἡ ἐξουσία νά ἐπιβάλλουν κυρώσεις. Αὐτό προκύπτει ἀπό τό γεγονός ὅτι τά Κράτη μέλη διατηροῦν τήν ἐξουσία νά ἐκτιμοῦν ποιά πολιτική ποινικῆς καταστολῆς πρέπει νά ἀκολουθήσουν καί, συνεπῶς, νά ἐπιλέγουν τόν τύπο κυρώσεων πού θά ἐπιβάλλουν σέ περίπτωση παραβάσεως τῶν κοινοτικῶν κανόνων. Ἀπό αὐτό προκύπτει ἐπίσης ὅτι τά Κράτη μέλη ἔχουν τήν ἐξουσία νά ἐπιτείνουν τήν βαρύτητα τῶν ποινῶν ὅταν τό κρίνουν ἀναγκαῖο. Ἀκόμη καί ὅταν οἱ διακινήσεις κεφαλαίων ἔχουν ἐλευθερωθεῖ, τά Κράτη μέλη δύνανται,

βάσει τῶν ὁδηγιῶν τοῦ Συμβουλίου περί τῶν διακινήσεων κεφαλαίων, νά ἐπιβάλλουν τήν ὑποχρέωση συμπληρώσεως ἐντύπων καί ἄλλων δηλώσεων πρός τόν σκοπό ἐλέγχου τοῦ ὄγκου τῶν διακινήσεων κεφαλαίων καί τῆς νομιμότητος τῶν συναλλαγῶν. Σέ περίπτωση παραβάσεως τῶν κανόνων πού διέπουν αὐτούς τούς ἐλέγχους, τά Κράτη μέλη ἔχουν, ἐπομένως, καί τό δικαίωμα νά ἐπιβάλλουν ἀνάλογες κυρώσεις.

Ἡ *κυβέρνηση τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας* παρατηρεῖ, ὡς πρός τό τέταρτο προδικαστικό ἐρώτημα, ὅτι ἡ ἐλεύθερη κυκλοφορία τῶν κεφαλαίων δέν ἐξασφαλίζεται κατά τό μέτρο πού εἶναι ἀναγκαῖο γιά τήν καλή λειτουργία τῆς κοινῆς ἀγορᾶς ἄν τά Κράτη μέλη δύνανται νά τιμωροῦν παραβάσεις τύπων μέ ποινές δυσανάλογες πρός τήν φύση τῆς παραβάσεως. Τό Δικαστήριο ἔχει παγίως ἐφαρμόσει αὐτή τήν ἀρχή.

Ὅσον ἀφορᾶ τό πέμπτο ἐρώτημα, ἡ ὁμοσπονδιακή κυβέρνηση ὑποστηρίζει ὅτι, κατά κανόνα, δέν ἐνδείκνυται νά ἀπειλοῦνται γιά τήν παράβαση τύπων οἱ ἴδιες ποινές πού ἐπιβάλλονται σέ περίπτωση παραβάσεως κανόνων οὐσίας. Κατά τήν γνώμη της, εἶναι πάντως δυνατό νά νοηθοῦν περιπτώσεις κατά τίς ὁποῖες ἡ τήρηση τῶν διατυπώσεων δέν δύναται ἐπαρκῶς νά ἐξασφαλισθεῖ μέ τήν ἀπειλή ἐλαφροτέρων ποινῶν.

Κατά τήν *Ἐπιτροπή*, τά Κράτη μέλη πρέπει νά λαμβάνουν ὑπ' ὄψη, κατά τήν ἄσκηση τῶν ἁρμοδιοτήτων τους στόν τομέα τῶν κεφαλαίων πού δέν ἔχουν ἐλευθερωθεῖ, τήν διάταξη τοῦ ἄρθρου 5 δεύτερη παράγραφος τῆς συνθήκης. Ἀλλά, ὅταν μία ἐθνική ρύθμιση προβλέπει διοικητικούς ἐλέγχους ἐπί ὡρισμένων διακινήσεων κεφαλαίων, οἱ ποινές πού ἀπειλοῦνται γιά νά ἐξασφαλισθεῖ ἡ τήρηση τῶν σχετικῶν διατάξεων δέν πρέπει νά ἀντιβαίνουν στήν ἀρχή τῆς ἀναλογικότητος ὅπως αὐτή συνάγεται ἀπό τήν νομολογία τοῦ Δικαστηρίου. Ἡ ἐφαρμογή τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ἐνδείκνυται, ἰδίως, στήν περίπτωση κατά τήν ὁποία ἕνα Κράτος μέλος δέν ἐξασφαλίζει τήν ἀπαιτουμένη δημοσιότητα στά μέτρα ἐλέγχου, μή δημοσιεύοντάς τα πχ. στήν ἐπίσημη ἐφημερίδα του, ἤ δέν ἀναγνωρίζει πλήρως στόν μή κάτοικο πολίτη πού ὑπέπεσε σέ μία παράλειψη τό δικαίωμα νά ἐπικαλεῖται ἀποδεικτικά στοιχεῖα ἐλευθέρως.

Κατά τήν γνώμη πάντα τῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπάρχει ἀσυμφωνία μεταξύ τῶν ἀνωτέρω ἀρχῶν καί τῶν ὑπερβολικῶς αὐστηρῶν κυρώσεων πού προβλέπουν τά ἄρθρα 1 καί 2 τῶν ἰταλικῶν νόμων 159 καί 863 τοῦ 1976. Τό ἔντυπο V 2 καθιερώθη, ὅπως ἀναφέρει ἡ διάταξη περί παραπομπῆς, μέ «διοικητικές διατάξεις», στίς ὁποῖες δέν παρέχεται στήν Ἰταλία ἐπαρκής δημοσιότης. Ἀφ' ἑτέρου, ὅμως, ἡ Ἐπιτροπή ἐκφράζει ἀμφιβολίες ὡς πρός τήν ἐλεύθερη χρήση ἀποδεικτικῶν στοιχείων, δεδομένου ὅτι στήν Ἰταλία, σύμφωνα πάντα πρός τήν διάταξη περί παραπομπῆς, «δύναται νά θεωρηθεῖ ὅτι τίθεται ἐκ τοῦ νόμου ἕνα ὅριο στήν ἀπόδειξη τῆς προηγουμένης νομίμου εἰσαγωγῆς συναλλάγματος σέ περίπτωση παραλείψεως τῶν διοικητικῶν διατυπώσεων». Ἡ Ἐπιτροπή διερωτᾶται, τέλος, ἄν τηρεῖται ἐν προκειμένῳ ἡ ἀρχή τοῦ δικαιώματος ὑπερασπίσεως πού καθιερώνει τό ἄρθρο 6 παράγραφος 3 στοιχεῖο δ τῆς εὐρωπαϊκῆς συμβάσεως περί τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ *Casati* ὑπογραμμίζει ὅτι ἡ ἀρχή τῆς ἀναλογικότητος ἔχει δύο ἔννοιες: ἡ πρώτη ἀνάγεται στήν σχέση τῶν μέσων καί τοῦ σκοποῦ· κατά τήν ἄλλη ἔννοια, πρέπει νά γίνεται ἐκτίμηση τῶν διατάξεων πού ἀφοροῦν τήν ἀντιμετώπιση διαφορετικῶν καταστάσεων γιά νά ἐξασφαλίζεται ὅτι εὑρίσκονται σέ ἀναλογία ἡ μία πρός τήν ἄλλη.

Κατά τόν Casati, ἡ ἀρχή τῆς ἀναλογικότητος πρέπει νά γίνεται σεβαστή ἀπό τήν ἐθνική νομοθεσία ὅταν, ὅπως ἐν προκειμένῳ, ἡ νομοθεσία αὐτή δύναται νά ἔρχεται σέ ἀντίθεση πρός τό κοινοτικό δίκαιο καί συνεπῶς νά ἔχει ἀρνητικές ἐπιπτώσεις στήν πραγματοποίηση τῶν στόχων καί στήν λειτουργία τῆς κοινῆς

ἀγορᾶς. Ἀκόμη καί ἡ ποινική νομοθεσία, μολονότι ἀνάγεται σέ ἕνα πεδίο ὅπου δέν λειτουργεῖ τό κοινοτικό δίκαιο, δύναται νά ἔχει ἐπιπτώσεις στούς στόχους καί στήν λειτουργία τῆς κοινῆς ἀγορᾶς καί πρέπει νά σέβεται τήν ἀρχή τῆς ἀναλογικότητος. Αὐτό ἰσχύει καί στήν προκειμένη περίπτωση, δεδομένου ὅτι οἱ κυρώσεις πού ἀπειλοῦνται στήν ἰταλική νομοθεσία περί συναλλάγματος ἐπηρεάζουν ἀναμφιβόλως τήν συμπεριφορά τῶν πολιτῶν τῶν Κρατῶν μελῶν καί τίς οἰκονομικές τους ἐπιλογές.

Ὡς πρός τήν ἐφαρμογή στήν παρούσα ὑπόθεση τῆς ἀρχῆς τῆς ἀναλογικότητος ὑπό τήν πρώτη ἀπό τίς ἀνωτέρω ἐννοιές της, ὁ Casati παρατηρεῖ ὅτι σκοπός τῆς ἀμφισβητουμένης ἰταλικῆς διατάξεως εἶναι ἡ γνωστοποίηση ὡρισμένων πραγματικῶν περιστατικῶν καί ἡ διατήρηση τῆς μνήμης τους, εἴτε διότι τά περιστατικά αὐτά ἔχουν σημασία γενικῶς γιά τό ἰσοζύγιο πληρωμῶν εἴτε, εἰδικότερα, διότι ἐπιτρέπουν νά ἐξασφαλισθεῖ ὅτι ἕνα συγκεκριμένο πρόσωπο, πού εἰσῆλθε στό ἰταλικό ἔδαφος φέροντας ἕνα ὡρισμένο ποσό, δέν θά ἐξέλθει μέ μεγαλύτερο ποσό. Οἱ στόχοι αὐτοί δέν εἶναι ἀντίθετοι πρός τό κοινοτικό δίκαιο, ἀλλά ἡ βαρύτης τῶν κυρώσεων πρέπει νά εἶναι ἀνάλογη πρός τούς ἐπιδιωκομένους σκοπούς.

Ὅσον ἀφορᾶ, τήν ἐφαρμογή τῆς ἀρχῆς τῆς ἀναλογικότητος ὑπό τήν δεύτερη ἔννοιά της, ὁ Casati παρατηρεῖ ὅτι ὁ κάτοικος πού ἐξέρχεται ἀπό τό ἰταλικό ἔδαφος φέροντας μαζί του, χωρίς ἄδεια, ἕνα ποσό πού προέρχεται ἀπό τό κράτος αὐτό, τιμωρεῖται κατά τόν ἴδιο τρόπο ὅπως καί ὁ μή κάτοικος πού ἐξέρχεται ἀπό τήν Ἰταλία μέ ποσό πού ἔχει εἰσαχθεῖ προηγουμένως χωρίς νά ἔχει συμπληρωθεῖ τό ἔντυπο V 2. Κατά τήν ἄποψη τοῦ Casati, ἡ μεταχείριση πού ἐπιφυλάσσεται στόν δεύτερο δέν εἶναι ἀνάλογη πρός ἐκείνη πού ἐπιφυλάσσεται στόν πρῶτο.

Ὁ Casati συγκρίνει κατόπιν τήν ἐξαγωγή κεφαλαίων πρός τά Κράτη μέλη μέ τήν ἐξαγωγή κεφαλαίων πρός τρίτες χῶρες, καταλήγει δέ στό συμπέρασμα ὅτι, ἀπό ἀπόψεως κοινοτικοῦ δικαίου, ἡ ἐθνική ρύθμιση πρέπει νά ἀντανακλᾶ τήν οὐσιαστική διαφορά πού ὑφίσταται μεταξύ τῶν δύο καταστάσεων.

Ἐπί τοῦ ἕκτου προδικαστικοῦ ἐρωτήματος (κανών «standstill» τῶν ἄρθρων 71 καί 106 τῆς συνθήκης)

Ἡ *γαλλική καί ἡ ἰταλική κυβέρνηση* ὑπογραμμίζουν, παραπέμποντας στίς ἀπαντήσεις πού προτείνουν γιά τό πρῶτο ἐρώτημα, ὅτι τό ἄρθρο 71 τῆς συνθήκης δέν ἀποκλείει τήν εἰσαγωγή νέων περιορισμῶν στίς διακινήσεις κεφαλαίων, ἀκόμη καί μετά τήν λήξη τῆς μεταβατικῆς περιόδου, ἀφοῦ ὁρίζει ὅτι «τά Κράτη μέλη *καταβάλλουν προσπάθεια* νά μή εἰσάγουν ἐντός τῆς Κοινότητος νέους συναλλαγματικούς περιορισμούς...».

Οἱ ἀνωτέρω κυβερνήσεις προσθέτουν — τήν ἴδια δέ ἄποψη διατυπώνουν καί *ἡ δανική, γερμανική, ὁλανδική καί βρετανική κυβέρνηση καθώς καί ἡ Ἐπιτροπή* — ὅτι τά ἄρθρα 71 καί 106 τῆς συνθήκης καλοῦν τά Κράτη μέλη νά μή ἐπιτείνουν τίς ὑπάρχουσες συναλλαγματικές ρυθμίσεις καί περιορισμούς, ἐνῶ ὁ παραπέμπων δικαστής κάνει λόγο μόνο γιά ἐπίταση τῶν ποινῶν πού προβλέπει ἡ ἰταλική νομοθεσία, ἡ ὁποία παραμένει κατά τά λοιπά ἀμετάβλητη.

Ὁ *Casati* ὑπογραμμίζει ὅτι, ἀκόμη καί ὅταν δέν ἐμπίπτει σέ ρητούς κανόνες «standstill», οἱοσδήποτε περιορισμός τῆς ἐλεύθερης κυκλοφορίας ἐμπορευμάτων, ὑπηρεσιῶν ἤ κεφαλαίων, καθώς καί ἡ ἐπίταση τῶν ἤδη ἰσχυόντων μέτρων ἀπαγορεύονται διότι δέν συμβιβάζονται μέ τούς στόχους τῆς συνθήκης καί μέ τίς διαδικασίες προοδευτικῆς ὁλοκληρώσεως πού ἔχουν τεθεῖ σέ λειτουργία ἀπό αὐτήν. Ἡ ἄποψη αὐτή ἐπι-

βεβαιώνεται καί ἀπό τό ἄρθρο 5 δεύτερη παράγραφος τῆς συνθήκης. Ὁ κανών «standstill» ἀπαγορεύει ὄχι μόνο τά ἐσωτερικά μέτρα πού δύνανται νά θεωρηθοῦν ὑπό στενή ἔννοια ἀντίθετα πρός τούς κανόνες τῆς ἐλευθερώσεως, ἀλλά καί ἐκεῖνα πού κρίνονται ἁπλῶς ἀσυμβίβαστα πρός τούς κανόνες αὐτούς. Πράγματι, στήν σφαίρα τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου, ὡς δικαίου τῆς οἰκονομίας, ἐνδιαφέρουν κυρίως τά ἀποτελέσματα τῶν ἐσωτερικῶν μέτρων καί ἡ ἔστω καί ἔμμεση ἱκανότητά τους νά ἀναστέλλουν τήν διαδικασία τῆς ἐλευθερώσεως πού ἐπιδιώκει ἡ συνθήκη. Κατά συνέπεια, ὁ κανών «standstill» ἐφαρμόζεται ἐπίσης καί στήν ἐθνική ρύθμιση σέ τομεῖς πού ἐμπίπτουν κατά νόμο στήν ἁρμοδιότητα τῶν Κρατῶν μελῶν, ὅπως εἶναι τό ποινικό δίκαιο.

Ἐπί τοῦ ἑβδόμου προδικαστικοῦ ἐρωτήματος (ἀρχή τῆς ἴσης μεταχειρίσεως)

Κατά τήν *γερμανική κυβέρνηση,* ἡ ἀρχή τῆς ἴσης μεταχειρίσεως ἀπονέμει στούς ἰδιῶτες τό δικαίωμα νά τύχουν εἰδικῆς μεταχειρίσεως ἀναλόγως τοῦ ἄν εἶναι ἤ ὄχι κάτοικοι τοῦ κράτους γιά τό ὁποῖο πρόκειται, ὅταν, πλήν τῆς μή κατοικίας, συντρέχουν καί ἄλλες περιστάσεις πού καθιστοῦν ἀναγκαία μία ἰδιαίτερη μεταχείριση.

Κατά τήν *Ἰρλανδία,* τήν *Γαλλία* καί τήν *Ἰταλία,* ἡ ἀρχή τῆς ἴσης μεταχειρίσεως δέν ἔχει ἐφαρμογή ἐν προκειμένω. Ἡ Γαλλία καί ἡ Ἰταλία παρατηροῦν σχετικῶς ὅτι ἡ ἰταλική νομοθεσία περί συναλλάγματος διακρίνει τά πρόσωπα μέ κριτήριο τόν τόπο τῆς κατοικίας τους καί ὄχι βάσει τῆς ἰθαγενείας τους.

Ἡ *Γαλλία* προσθέτει ὅτι ἡ ἐν λόγω ἀρχή δέν ἔχει ἐφαρμογή στήν περίπτωση παρανόμων ἐξαγωγῶν μέσων πληρωμῆς, διότι ἡ περίπτωση τοῦ μή κατοίκου πού προβαίνει σέ μή νομότυπη ἐξαγωγή κεφαλαίων δέν διαφέρει ἀπό τήν περίπτωση τοῦ κατοίκου πού ἐξάγει κεφάλαια μή νομοτύπως. Σημασία ἔχει ὄχι ἀπό ποιόν, ἀλλά γιά λογαριασμό τίνος γίνεται ἡ μή νομότυπη ἐξαγωγή, δεδομένου ὅτι ἡ πεῖρα δείχνει ὅτι στόν τομέα αὐτό ἡ συνεργία μεταξύ κατοίκων καί μή κατοίκων εἶναι ὄχι μόνον ὁ κανόνας, ἀλλά μία ἀπό τίς βασικές μεθόδους πού χρησιμοποιοῦνται γιά τήν καταστρατήγηση τῶν ἐθνικῶν ρυθμίσεων. Ἀντιθέτως, στό ἐπίπεδο τῶν διατυπώσεων, ἡ κατάσταση διαφέρει, διότι μόνον οἱ μή κάτοικοι δύνανται νά ἐξάγουν μέσα πληρωμῆς πού ἔχουν εἰσαγάγει προηγουμένως καί, συνεπῶς, μόνον αὐτοί καλοῦνται νά συμπληρώσουν τά ἔντυπα πού ἐπιτρέπουν τήν διαπίστωση τῶν εἰσαγωγῶν τους ἀπό τίς ἰταλικές ἀρχές.

Ἡ *Ἰταλία* παρατηρεῖ ἐπί πλέον ὅτι οἱ κανόνες οὐσιαστικοῦ δικαίου πού ἐπιβάλλουν συγκεκριμένες ὑποχρεώσεις ἤ βάρη στούς κατοίκους καί στούς μή κατοίκους δύνανται νά διαφέρουν μεταξύ τους, ὅταν ὅμως πρόκειται γιά παράβαση πού συνεπάγεται ἐξαγωγή συναλλάγματος, γιά τήν ὁποία δέν ἐδόθη ἄδεια κατά τόν δέοντα τρόπο, δέν δικαιολογοῦνται διακρίσεις ὡς πρός τίς κυρώσεις.

Ὁ *Casati* ἐξετάζει τό πρόβλημα πού διατυπώνεται στό ἕβδομο ἐρώτημα ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἀρχῆς τῆς ἀναλογικότητος. Κατά τήν γνώμη του, εἶναι ἀνεπίτρεπτο νά ὑπόκειται ὁ μή κάτοικος στίς ἴδιες κυρώσεις μέ τόν κάτοικο, δεδομένου ὅτι ὁ πρῶτος μόνο κατ' ἐξαίρεση εἶναι σέ θέση νά γνωρίζει ὅτι εἶναι ἀναγκαία ἡ συμπλήρωση ἐντύπων ὅπως τό ἔντυπο V 2, καί ὅτι, γιά μεγάλο μέρος τῶν σχετικῶν ἰταλικῶν διατάξεων δέν ἀπαιτεῖται ἡ ἴδια δημοσιότης πού ἀπαιτεῖται γιά τούς νόμους, λόγω τοῦ ὅτι ἀποτελοῦν ἁπλές διοικητικές πράξεις.

Ἐπί τοῦ ὀγδόου προδικαστικοῦ ἐρωτήματος (ἀποκλειστική ἀπόδειξη)

Οἱ *κυβερνήσεις τῆς Δανίας, Γερμανίας, Ὁλανδίας, Γαλλίας, Ἰταλίας καί τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου* ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ ἐπιβολή διατυπώσεων ὅπως οἱ ἀναφερόμενες στό ἐρώτημα αὐτό εἶναι θεμιτή βάσει τοῦ ἄρθρου 5 παράγραφος 1 τῆς πρώτης ὁδηγίας τοῦ Συμβουλίου περί τῶν διακινήσεων κεφαλαίων.

Ἡ *ἰταλική κυβέρνηση* ὑποστηρίζει ὅτι στήν προκειμένη περίπτωση δέν τίθεται ζήτημα ἀποκλειστικῶν ἀποδείξεων ἤ περιορισμοῦ τῶν δικαιωμάτων ὑπερασπίσεως, ἀφοῦ ἡ ἀξιόποινη πράξη στοιχειοθετεῖται μόνο ἄν δέν προκύπτει ἡ λήψη ἀδείας ἐξαγωγῆς συναλλάγματος ἀπό τήν διοικητική ἀρχή, εἴτε μέ τήν ἁπλή κατοχή τῆς θεωρημένης δηλώσεως εἰσαγωγῆς εἴτε ἀπό εἰδικό ἔγγραφο ἐκδιδόμενο μετά τούς ἀναγκαίους, αὐστηρούς ἐλέγχους. Κατά τήν γνώμη της, ἡ ἔλλειψη ἀδείας τῆς διοικήσεως δέν δύναται βεβαίως νά ὑποκατασταθεῖ μέ ὄψιμες ἀποδείξεις πού προσάγονται ἐνώπιον δικαστηρίου.

Ὁπωσδήποτε, ἐλλείψει κανόνων ἤ ἀρχῶν κοινοτικοῦ δικαίου στό πεδίο τῶν ἐξαγωγῶν συναλλάγματος πού δέν προορίζεται γιά εἰδικούς σκοπούς, ἡ ρύθμιση τῶν περιπτώσεων καί τῶν προϋποθέσεων ὑπό τίς ὁποῖες ἐπιτρέπονται τέτοιες ἐξαγωγές, καθώς καί τῶν διαδικασιῶν χορηγήσεως ἀδείας καί τῶν ἐπιτρεπομένων ἀποδείξεων, ἐπαφίεται κατ' ἀνάγκη στόν ἐθνικό νομοθέτη. Ἀποτελεῖ γενική ἀρχή τό ὅτι ἡ ρύθμιση τῶν διοικητικῶν ἐλέγχων καί τῶν διαδικασιῶν, τόσο διοικητικῶν ὅσο καί δικαστικῶν, περιλαμβανομένων καί τῆς ἐπιλογῆς τῶν ἀποδεικτικῶν μέσων καί τῶν τρόπων ἀποκτήσεως τῶν ἀποδεικτικῶν στοιχείων, ἐμπίπτει στήν ἐξουσία τῶν Κρατῶν μελῶν ἀκόμη καί ὅταν πρόκειται γιά τήν ἀναγνώριση δικαιωμάτων πού ἀπορρέουν ἀπό διατάξεις τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου.

Κατά τόν Casati, ἡ ἰταλική ρύθμιση εἶναι ἀσυμβίβαστη πρός τό ἄρθρο 6 τῆς εὐρωπαϊκῆς συμβάσεως περί τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, τό ὁποῖο ἀφ' ἑνός μέν εἰσάγει ἕνα τεκμήριο ἀθωότητος μέχρις ὅτου ἀποδειχθεῖ ἡ ἐνοχή, ἀφ' ἑτέρου δέ καθιερώνει τήν ἀρχή τῆς ἀψόγου διεξαγωγῆς τῆς δίκης.

III — Προφορική διαδικασία

Ὁ κατηγορούμενος στήν κυρία δίκη, G. Casati, ἐκπροσωπούμενος ἀπό τούς δικηγόρους του H. Rungger, G. M. Ubertazzi καί F. Capelli, ἡ γαλλική κυβέρνηση, ἐκπροσωπουμένη ἀπό τόν G. Guillaume, διευθυντή νομικῶν ὑποθέσεων, ἡ κυβέρνηση τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας, ἐκπροσωπουμένη ἀπό τόν M. Seidel, σύμβουλο στό ὁμοσπονδιακό Ὑπουργεῖο Οἰκονομικῶν, ἡ ἰταλική κυβέρνηση, ἐκπροσωπουμένη ἀπό τόν M. Conti, Avvocato dello Stato, καί ἡ Ἐπιτροπή, ἐκπροσωπουμένη ἀπό τόν νομικό της σύμβουλο A. Abate, ἀνέπτυξαν προφορικῶς τίς παρατηρήσεις τους στήν συνεδρίαση τῆς 26ης Μαΐου 1981.

Ὁ γενικός εἰσαγγελεύς ἀνέπτυξε τίς προτάσεις του στήν συνεδρίαση τῆς 7ης Ἰουλίου 1981.

Σκεπτικό

1 Μέ διάταξη τῆς 6ης Ὀκτωβρίου 1980, πού περιῆλθε στήν γραμματεία τοῦ Δικαστηρίου τήν 16η Ὀκτωβρίου 1980, τό Tribunale di Bolzano ὑπέβαλε στό Δικαστήριο, κατ' ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου 177 τῆς συνθήκης ὡρισμένα προδικαστικά ἐρωτήματα ὡς πρός τήν ἑρμηνεία τῶν ἄρθρων 67, 69, 71, 73 καί 106 τῆς συνθήκης αὐτῆς, καί ὡς πρός τήν ὕπαρξη διαφόρων ἀρχῶν τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου, προκειμένου νά δυνηθεῖ νά κρίνει ἄν ὡρισμένες διατάξεις τῆς ἰταλικῆς νομοθεσίας περί συναλλάγματος συμβιβάζονται πρός τά ἀνωτέρω ἄρθρα καί ἀρχές.

2 Τά ζητήματα αὐτά ἀνέκυψαν στό πλαίσιο ποινικῆς διαδικασίας κατά ἰταλοῦ ὑπηκόου, κατοίκου τῆς Ὁμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας, ὁ ὁποῖος κατηγορεῖται ὅτι ἀπεπειράθη νά ἐξαγάγει ἀπό τήν Ἰταλία, χωρίς τήν ἄδεια πού προβλέπεται ἀπό τίς ἰταλικές διατάξεις περί συναλλάγματος, μεταξύ ἄλλων καί τό ποσό τῶν 24 000 γερμανικῶν μάρκων, τό ὁποῖο εὑρέθη νά κατέχει τήν 16η Ἰουλίου 1979 στά ἰταλοαυστριακά σύνορα. Ὁ κατηγορούμενος ἰσχυρίσθη ὅτι εἶχε εἰσαγάγει προηγουμένως τό ποσό αὐτό στήν Ἰταλία, χωρίς νά τό δηλώσει, μέ σκοπό νά ἀγοράσει μηχανήματα πού τοῦ ἦταν ἀναγκαῖα γιά τήν ἐπιχείρηση πού ἐκμεταλλεύεται στήν Γερμανία, καί ὅτι εὑρέθη ἀναγκασμένος νά τό ἐπανεξαγάγει, διότι τό ἐργοστάσιο ἀπό τό ὁποῖο ἐσκόπευε νά ἀγοράσει τά μηχανήματα ἦταν κλειστό λόγω διακοπῶν.

3 Τό ἄρθρο 14 τῆς ἰταλικῆς ὑπουργικῆς ἀποφάσεως (Decreto Ministeriale) τῆς 7ης Αὐγούστου 1978 (Gazzetta Ufficiale, φύλλο 220, τῆς 8ης Αὐγούστου 1978) ἐπιτρέπει τήν ἐλεύθερη εἰσαγωγή ξένων τραπεζογραμματίων. Τό ἄρθρο 13 τῆς ἴδιας ἀποφάσεως ὁρίζει ὅτι ἡ ἐξαγωγή ξένων τραπεζογραμματίων ἀπό μή κάτοικο ἐπιτρέπεται μέχρι τοῦ ποσοῦ πού ἔχει εἰσαχθεῖ προηγουμένως ἤ ἔχει κτηθεῖ νομίμως στήν Ἰταλία, καί ἐφ' ὅσον τά περιστατικά αὐτά ἀποδεικνύονται κατά τόν τρόπο πού προσδιορίζεται ἀπό τόν Ὑπουργό Ἐξωτερικοῦ Ἐμπορίου. Ὁ τρόπος αὐτός προσδιωρίσθη, ἰδίως, μέ τήν ἐγκύκλιο A/300, τῆς 3ης Μαΐου 1974, τοῦ Ufficio Italiano dei Cambi (ἰταλικοῦ γραφείου συναλλάγματος), ἡ ὁποία ὁρίζει, στό σημεῖο της 11, ὅτι οἱ μή κάτοικοι δύνανται νά ἐπανεξαγάγουν τά νομίσματα πού ἐδήλωσαν μέ τό «ἔντυπο V 2» κατά τήν εἴσοδό τους στήν Ἰταλία.

4 Κατά τό ἄρθρο 1 τοῦ νόμου 159 τῆς 30ῆς Ἀπριλίου 1976, ἡ χωρίς ἄδεια ἐξαγωγή συναλλάγματος ἀξίας ἀνωτέρας τῶν 500 000 λιρετῶν τιμωρεῖται μέ στερητική τῆς ἐλευθερίας ποινή ἑνός μέχρις ἕξι ἐτῶν καί μέ πρόστιμο ἀπό τοῦ διπλασίου μέχρι τοῦ τετραπλασίου τῆς ἀξίας τοῦ ἐξαγομένου συναλλάγματος. Πρό τοῦ

1976, οί παραβάσεις αὐτές ἀποτελοῦσαν ἁπλές διοικητικές παραβάσεις καί ὄχι ἐγκλήματα, ἐτιμωροῦντο δέ μέ διοικητικές μόνο ποινές, συνιστάμενες στήν πληρωμή ποσοῦ μέχρι τοῦ πενταπλασίου τῆς ἀξίας τοῦ ἐξαγομένου συναλλάγματος.

5 Στήν διάταξη περί παραπομπῆς, ὁ ἐθνικός δικαστής ἀναφέρεται στήν νομολογία τοῦ Suprema Corte di Cassazione, κατά τήν ὁποία ὁ μή κάτοικος πού παρέλειψε νά συμπληρώσει τό ἔντυπο V2 κατά τήν εἴσοδό του στό ἰταλικό ἔδαφος καί ἀποπειρᾶται νά ἐπανεξαγάγει τό συνάλλαγμα πού ἰσχυρίζεται ὅτι εἰσήγαγε νομίμως, διαπράττει τήν ἀξιόποινη πράξη πού περιγράφεται στό ἄρθρο 1 τοῦ νόμου 159 τοῦ 1976.

6 Ἐν ὄψει τῶν περιστάσεων αὐτῶν, τό ἐθνικό δικαστήριο ζητεῖ ἀπό τό Δικαστήριο νά ἀπαντήσει στά ἀκόλουθα ἐρωτήματα:

«1) Μετά τήν λήξη τῆς μεταβατικῆς περιόδου, οἱ περιορισμοί ἐπί τῶν διακινήσεων κεφαλαίων πού ἀναφέρονται στό ἄρθρο 67 τῆς συνθήκης ΕΟΚ λογίζονται καταργηθέντες, ἀνεξαρτήτως τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 69 τῆς συνθήκης αὐτῆς;

2) Συνιστᾶ παραβίαση τῆς συνθήκης ἡ παράλειψη, ἀπό τήν ἰταλική κυβέρνηση, τῆς διαδικασίας διαβουλεύσεως πού προβλέπεται ἀπό τό ἄρθρο 31 τῆς συνθήκης, ὅσον ἀφορᾶ τό νομοθετικό διάταγμα 31 τῆς 4ης Μαρτίου 1976, τό ὁποῖο μετετράπη στόν νόμο 159 τῆς 30ῆς Ἀπριλίου 1976;

3) Μήπως ὑφίσταται ἀρχή ἤ διάταξη τῆς συνθήκης, ἡ ὁποία ἐξασφαλίζει στόν μή κάτοικο τό δικαίωμα νά ἐπανεξάγει συνάλλαγμα πού ἔχει εἰσαχθεῖ προηγουμένως καί δέν ἔχει χρησιμοποιηθεῖ, ἔστω καί ἄν ἔχει μετατραπεῖ σέ ἰταλικές λιρέτες;

4) Σέ περίπτωση καταφατικῆς ἀπαντήσεως, ἡ ἐνδεχομένη παράλειψη τῶν διατυπώσεων πού προβλέπονται ἀπό τήν νομοθεσία περί συναλλάγματος τοῦ κράτους ἀπό τό ὁποῖο ἐν συνεχεία ἐπανεξάγονται τά ποσά, ὑπό τίς ἀνωτέρω συνθῆκες, ἐπιτρέπεται νά τιμωρεῖται μέ ποινές συνιστάμενες στήν δήμευση τοῦ συναλλάγματος, πρόστιμο μέχρι τοῦ πενταπλασίου τοῦ ποσοῦ τοῦ ἐν λόγω συναλλάγματος, καθώς καί στέρηση τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας μέχρι πέντε ἐτῶν (τῶν ποινῶν αὐτῶν ἐπιβαρυνομένων σέ περίπτωση συμμετοχῆς περισσοτέρων προσώπων);

5) Σέ περίπτωση καταφατικῆς ἀπαντήσεως στό προηγούμενο ἐρώτημα, ἡ ἐνδεχομένη παράλειψη τῶν διατυπώσεων πού περιγράφονται ἀνωτέρω ἐπιτρέπεται νά ἐπισύρει ποινές τῆς ἴδιας βαρύτητος μέ ἐκεῖνες πού ἀπειλοῦνται γιά τήν παράνομη ἐξαγωγή συναλλάγματος;

6) Μετά τήν λήξη τῆς μεταβατικῆς περιόδου, πρέπει νά θεωρηθεῖ ὅτι συμβιβάζεται πρός τίς ὑποχρεώσεις τοῦ «standstill», τίς ὁποῖες θεσπίζουν τά ἄρθρα 71 καί 106 παράγραφος 3, ἕνας ἐθνικός νόμος πού ἐπιτείνει τήν βαρύτητα τῶν ἀπειλουμένων ἀπό προγενέστερο νόμο ποινῶν, ὅπως πχ. ὅταν παραβάσεις, πού προηγουμένως ἐτιμωροῦντο μέ διοικητικές ποινές, τιμωροῦνται ἤδη, χαρακτηριζόμενες ὡς ἐγκλήματα, μέ ποινή στερητική τῆς ἐλευθερίας καί πρόστιμο;

7) Ἡ ἀρχή κατά τήν ὁποία ἀνόμοιες καταστάσεις δέν δύνανται νά τυγχάνουν ὅμοιας μεταχειρίσεως (ἡ ὁποία συνάγεται ἐπίσης ἀπό τήν ἀρχή τῆς ἀπαγορεύσεως τῶν διακρίσεων, πού διατυπώνεται, μεταξύ ἄλλων, στό ἄρθρο 7 τῆς συνθήκης) ἐπιτρέπει, οἱ ἴδιες ποινές πού ἀπειλοῦνται ἀπό ἕνα Κράτος μέλος γιά τήν παράνομη ἐξαγωγή συναλλάγματος ἤ γιά τήν μή τήρηση τῶν προβλεπομένων ἀπό τήν περί συναλλάγματος νομοθεσία διατυπώσεων, νά ἐπιβάλλονται ἀδιακρίτως τόσο ἐπί τῶν κατοίκων, ὅσο καί ἐπί τῶν μή κατοίκων τοῦ κράτους αὐτοῦ;

8) Μετά τήν λήξη τῆς μεταβατικῆς περιόδου πρέπει νά θεωροῦνται ὡς ἀσυμβίβαστες πρός τά ἄρθρα 67, 71 καί 106, παράγραφος 3 τῆς συνθήκης, ἐθνικές διατάξεις πού προβλέπουν ὡρισμένες διατυπώσεις γιά τήν ἄσκηση τοῦ ἀναγνωριζομένου δικαιώματος τῆς ἐπανεξαγωγῆς κεφαλαίων πού ἔχουν εἰσαχθεῖ προηγουμένως, ἀνάγοντας τήν τήρηση τῶν διατυπώσεων αὐτῶν σέ ἀποκλειστική ἀπόδειξη τῆς προηγουμένης εἰσαγωγῆς καί συνεπῶς καταλήγοντας κατ' οὐσία στήν ποινική κύρωση τῆς παραλείψεώς τους;»

7 Τά ἐρωτήματα αὐτά δύνανται νά διαιρεθοῦν σέ δύο ὁμάδες. Τά τρία πρῶτα καί τό ἕκτο ἀφοροῦν κυρίως τήν ἑρμηνεία τῶν διατάξεων τῆς συνθήκης τῶν σχετικῶν μέ τίς διακινήσεις κεφαλαίων καί τίς μεταφορές χρημάτων. Τά ὑπόλοιπα ἀνάγονται στούς περιορισμούς πού ἐνδεχομένως θέτει τό κοινοτικό δίκαιο στούς κανόνες ποινικοῦ δικαίου ἤ ποινικῆς δικονομίας πού ἔχουν θεσπίσει τά Κράτη μέλη σέ σχετικούς μέ τό κοινοτικό δίκαιο τομεῖς.

Ἐπί τῆς ἑρμηνείας τῶν διατάξεων περί τῶν διακινήσεων τῶν κεφαλαίων καί τῶν μεταφορῶν χρημάτων

8 Τό πρῶτο ἐρώτημα ἀφορᾶ τά ἀποτελέσματα τοῦ ἄρθρου 67, καί εἰδικότερα τῆς παραγράφου του 1, μετά τήν λήξη τῆς μεταβατικῆς περιόδου. Τό ἄρθρο αὐτό εἶναι τό πρῶτο τοῦ κεφαλαίου πού ἀφορᾶ τά κεφάλαια καί πού περιέχεται στόν τίτλο περί τῆς «ἐλεύθερης κυκλοφορίας τῶν προσώπων, τῶν ὑπηρεσιῶν καί τῶν κεφαλαίων», ὁ ὁποῖος περιλαμβάνεται στό δεύτερο μέρος τῆς συνθήκης, πού τιτλοφορεῖται «οἱ βάσεις τῆς Κοινότητος». Ἡ οἰκονομία τῶν διατάξεων αὐτῶν ἀντιστοιχεῖ στήν ἀπαρίθμηση, ἀπό τό ἄρθρο 3 τῆς συνθήκης, τῶν μέσων πού

προβλέπονται γιά τήν έπίτευξη τῶν σκοπῶν τῆς Κοινότητος. Τά μέσα αὐτά περιλαμβάνουν, σύμφωνα μέ τό ἄρθρο 3 στοιχεῖο γ, «τήν ἐξάλειψη τῶν ἐμποδίων στήν ἐλεύθερη κυκλοφορία τῶν προσώπων, τῶν ὑπηρεσιῶν καί τῶν κεφαλαίων μεταξύ τῶν Κρατῶν μελῶν». Συνεπῶς, ἡ ἐλεύθερη κυκλοφορία τῶν κεφαλαίων συνιστᾶ, ὅπως καί ἐκείνη τῶν προσώπων καί τῶν ὑπηρεσιῶν, μία ἀπό τίς βασικές ἐλευθερίες τῆς Κοινότητος. Ἐπί πλέον, ἡ ἐλευθερία ὡρισμένων διακινήσεων κεφαλαίων συνιστᾶ, στήν πράξη, προϋπόθεση τῆς ἀποτελεσματικῆς ἀσκήσεως τῶν ἄλλων ἐλευθεριῶν πού διασφαλίζει ἡ συνθήκη, καί ἰδίως τοῦ δικαιώματος ἐγκαταστάσεως.

9 Ἐν τούτοις, ἡ διακίνηση τῶν κεφαλαίων συνδέεται ἐπίσης στενά μέ τήν οἰκονομική καί νομισματική πολιτική τῶν Κρατῶν μελῶν. Κατά τό παρόν στάδιο, δέν ἀποκλείεται ἡ ἀπόλυτη ἐλευθερία τῆς κινήσεως κεφαλαίων νά δύναται νά θέσει σέ κίνδυνο τήν οἰκονομική πολιτική κάποιου Κράτους μέλους ἤ νά προκαλέσει μία ἀνισορροπία τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν του, παραβλάπτοντας ἔτσι τήν καλή λειτουργία τῆς κοινῆς ἀγορᾶς.

10 Γιά τούς λόγους αὐτούς, τό ἄρθρο 67 παράγραφος 1 διαφέρει ἀπό τίς διατάξεις περί τῆς ἐλεύθερης κυκλοφορίας τῶν ἐμπορευμάτων, τῶν προσώπων καί τῶν ὑπηρεσιῶν, κατά τήν ἔννοια ὅτι ἡ ὑποχρέωση ἐλευθερώσεως τῶν διακινήσεων κεφαλαίων προβλέπεται μόνο «κατά τό μέτρο πού εἶναι ἀναγκαῖο γιά τήν καλή λειτουργία τῆς κοινῆς ἀγορᾶς». Ἡ ἔκταση τοῦ περιορισμοῦ αὐτοῦ, πού ἐξακολουθεῖ νά ἰσχύει καί μετά τήν λήξη τῆς μεταβατικῆς περιόδου, ποικίλλει ἑκάστοτε καί ἐξαρτᾶται ἀπό τήν ἐκτίμηση τῶν ἀναγκῶν τῆς κοινῆς ἀγορᾶς καί ἀπό τήν ἐκτίμηση τόσο τῶν πλεονεκτημάτων, ὅσο καί τῶν κινδύνων πού ἐνδέχεται νά ἔχει γιά τήν ἐν λόγω ἀγορά ἡ ἐλευθέρωση, ἐν ὄψει τῆς καταστάσεώς της κατά τό δεδομένο χρονικό σημεῖο καί, ἰδίως, τοῦ βαθμοῦ ὁλοκληρώσεως πού ἔχει ἐπιτευχθεῖ στούς τομεῖς γιά τούς ὁποίους οἱ διακινήσεις κεφαλαίων ἔχουν ἰδιάζουσα σημασία.

11 Ἡ ἐκτίμηση αὐτή ἀπόκειται, κατά πρῶτο λόγο, στό Συμβούλιο, μέ τήν διαδικασία πού προβλέπεται στό ἄρθρο 69. Βάσει τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ τό Συμβούλιο ἔχει ἐκδώσει δύο ὁδηγίες, τήν πρώτη στίς 11 Μαΐου 1960 (ΕΕ εἰδ. ἔκδ. 10/0001, σ. 4) καί τήν δεύτερη στίς 18 Δεκεμβρίου 1962 (ΕΕ εἰδ. ἔκδ. 10/001, σ. 16). Στά παραρτήματα τῶν δύο ὁδηγιῶν, τό σύνολο τῶν διακινήσεων κεφαλαίων διαιρεῖται σέ τέσσερις κατηγορίες (κατάλογοι Α, Β, Γ καί Δ). Γιά τίς διακινήσεις πού ἀπαριθμοῦνται στούς καταλόγους Α καί Β, οἱ ὁδηγίες προβλέπουν τήν ἐλευθέρωση χωρίς ὅρους. Ἀπεναντίας, γιά τίς διακινήσεις πού περιέχονται στόν κατάλογο Γ, οἱ ὁδηγίες ἐπιτρέπουν στά Κράτη μέλη νά διατηροῦν ἤ νά ἐπαναφέρουν

συναλλαγματικούς περιορισμούς πού ἰσχύουν κατά τήν ἡμερομηνία τῆς ἐνάρξεως τῆς ἰσχύος τῆς πρώτης ὁδηγίας, ἄν ἡ ἐλευθερία τῶν διακινήσεων αὐτῶν ἐνδέχεται νά παρεμποδίσει τήν πραγματοποίηση τῶν στόχων τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τοῦ οἰκείου κράτους. Τέλος, γιά τίς διακινήσεις πού ἀπαριθμοῦνται στόν κατάλογο Δ, οἱ ὁδηγίες δέν ἐπιβάλλουν στά Κράτη μέλη κανένα μέτρο ἐλευθερώσεως. Στόν τελευταῖο αὐτό κατάλογο περιέχονται, μεταξύ ἄλλων, ἡ ὑλική εἰσαγωγή καί ἐξαγωγή ἀξιῶν, στίς ὁποῖες περιλαμβάνονται καί τά τραπεζογραμμάτια.

12 Ἐνδείκνυται, συνεπῶς, νά συναχθεῖ τό συμπέρασμα ὅτι ἡ ὑποχρέωση πού ἐπιβάλλει στά Κράτη μέλη τό ἄρθρο 67 παράγραφος 1, νά καταργήσουν τούς περιορισμούς στήν διακίνηση τῶν κεφαλαίων, δέν δύναται νά ἐξειδικευθεῖ, ἐν σχέσει πρός ὡρισμένη κατηγορία αὐτῶν τῶν διακινήσεων, ἀνεξάρτητα ἀπό τήν ἐκτίμηση στήν ὁποία προβαίνει τό Συμβούλιο, στό πλαίσιο τοῦ ἄρθρου 69, ὡς πρός τήν ἀναγκαιότητα τῆς ἐλευθερώσεως τῆς κατηγορίας αὐτῆς γιά τήν καλή λειτουργία τῆς κοινῆς ἀγορᾶς. Τό Συμβούλιο ἔχει, μέχρι στιγμῆς, κρίνει ὅτι τέτοια ἀνάγκη δέν ὑφίσταται ὅσον ἀφορᾶ τήν ἐλευθέρωση τῆς ἐξαγωγῆς τραπεζογραμματίων — πράξη γιά τήν ὁποία διώκεται ὁ κατηγορούμενος στήν κυρία δίκη — καί τίποτα δέν ἐπιτρέπει νά ὑποτεθεῖ ὅτι, λαμβάνοντας αὐτή τήν θέση, ὑπερέβη τά ὅρια τῆς διακριτικῆς ἐξουσίας του.

13 Στό πρῶτο ἐρώτημα πρέπει συνεπῶς νά δοθεῖ ἡ ἀπάντηση ὅτι τό ἄρθρο 67 παρ. γραφος 1 πρέπει νά ἑρμηνευθεῖ ὑπό τήν ἔννοια ὅτι οἱ περιορισμοί στήν ἐξαγωγή τραπεζογραμματίων δέν δύνανται νά θεωρηθοῦν καταργηθέντες ἀπό τῆς λήξεως τῆς μεταβατικῆς περιόδου, ἀνεξαρτήτως τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 69.

14 Τό δεύτερο ἐρώτημα τοῦ ἐθνικοῦ δικαστοῦ ἀφορᾶ τήν ρήτρα διαφυγῆς τοῦ ἄρθρου 73. Τό ἄρθρο αὐτό ἐπιτρέπει στά Κράτη μέλη νά εἰσάγουν ὑπό ὡρισμένες προϋποθέσεις καί κατά ὡρισμένες διαδικασίες, περιορισμούς πού θά ἦταν ἄλλως, βάσει τῶν γενικῶν ἀρχῶν περί διακινήσεως τῶν κεφαλαίων, ὑποχρεωμένα νά μή ἐπιβάλλουν. Δέν ἔχει ἐφαρμογή στήν περίπτωση περιορισμῶν, ἡ εἰσαγωγή τῶν ὁποίων ἔχει ἤδη ἐπιτραπεῖ δυνάμει τῶν γενικῶν αὐτῶν κανόνων.

15 Ἐν ὄψει τῆς ἀπαντήσεως στό πρῶτο ἐρώτημα, ἀρκεῖ στό δεύτερο ἐρώτημα ἡ ἀπάντηση ὅτι δέν συνιστᾶ παράβαση τῆς συνθήκης ἡ παράλειψη προσφυγῆς στίς διαδικασίες τοῦ ἄρθρου 73 ὅσον ἀφορᾶ περιορισμούς πού ἐπιβάλλονται στίς διακινήσεις κεφαλαίων, τίς ὁποῖες τό οἰκεῖο Κράτος μέλος δέν ὑποχρεοῦται νά ἐλευθερώσει δυνάμει τῶν κοινοτικῶν κανόνων.

16 Μέ τό τρίτο ἐρώτημα ἐρωτᾶται, κυρίως, ἄν μία ἀρχή τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου ἤ μία διάταξη τῆς συνθήκης ἐξασφαλίζει στόν μή κάτοικο τό δικαίωμα νά ἐπανεξαγάγει συνάλλαγμα πού ἔχει εἰσαχθεῖ προηγουμένως καί δέν ἔχει χρησιμοποιηθεῖ.

17 Πρέπει πρῶτον νά παρατηρηθεῖ ὅτι, ὅπως προκύπτει ἀπό τίς ἀπαντήσεις πού ἐδόθησαν στά δύο πρῶτα ἐρωτήματα, ὁ βαθμός ἐλευθερώσεως τῶν διακινήσεων κεφαλαίων καί ἡ προοδευτική κατάργηση τῶν συναλλαγματικῶν περιορισμῶν δέν ἀπορρέουν ἀπό μία γενική ἀρχή, ἀλλά ρυθμίζονται ἀπό τά ἄρθρα 67 καί 69 τῆς συνθήκης καί τίς διατάξεις τῶν ἀνωτέρω ὁδηγιῶν τῆς 11ης Μαΐου 1960 καί τῆς 18ης Δεκεμβρίου 1962, πού ἐξεδόθησαν πρός ἐκτέλεσή τους. Πρέπει, ἐν τούτοις, νά ἐξετασθεῖ τό ζήτημα ἄν, στούς τομεῖς ὅπου, δυνάμει τῶν διατάξεων αὐτῶν, οἱ διακινήσεις κεφαλαίων δέν ἀπαιτεῖται ἀκόμη νά ἐλευθερωθοῦν ὑποχρεωτικῶς — ὅπως στήν περίπτωση μεταφορῶν συναλλάγματος σέ μετρητά — τά ἄτομα ἀπολαύουν δικαιωμάτων πού τά Κράτη μέλη ὀφείλουν νά σέβονται, εἴτε δυνάμει τῶν κανόνων «standstill» τοῦ ἄρθρου 71 τῆς συνθήκης εἴτε δυνάμει τοῦ ἄρθρου 106 τῆς συνθήκης, διατάξεων στίς ὁποῖες ἀναφέρεται ὁ ἐθνικός δικαστής, ἄν καί σέ ἄλλη ἀλληλουχία, στό ἕκτο καί στό ἕβδομο ἐρώτημά του.

18 Κατά τό ἄρθρο 71 πρώτη παράγραφος, τά Κράτη μέλη καταβάλλουν προσπάθεια νά μή εἰσάγουν ἐντός τῆς Κοινότητος νέους συναλλαγματικούς περιορισμούς πού ἐπηρεάζουν τίς διακινήσεις κεφαλαίων καί νά μή καθιστοῦν περισσότερο περιοριστικές τίς ὑπάρχουσες ρυθμίσεις.

19 Μέ τήν χρήση τῆς φράσεως «καταβάλλουν προσπάθεια», τό κείμενο τῆς διατάξεως αὐτῆς διακρίνεται σαφῶς ἀπό τούς περισσότερο ἀπόλυτους ὅρους μέ τούς ὁποίους ἔχουν διατυπωθεῖ ἄλλες παρόμοιες διατάξεις σχετικές μέ τούς περιορισμούς στήν ἐλεύθερη κυκλοφορία τῶν ἐμπορευμάτων, τῶν προσώπων καί τῶν ὑπηρεσιῶν. Ἀπό τήν διατύπωση αὐτή προκύπτει ὅτι, πάντως, τό ἄρθρο 71 πρώτη παράγραφος δέν ἐπιβάλλει στά Κράτη μέλη μία ἄνευ ὅρων ὑποχρέωση, τήν ὁποία δύνανται νά ἐπικαλοῦνται οἱ ἰδιῶτες.

20 Οἱ διακινήσεις τῶν κεφαλαίων δέν συνιστοῦν παρά ἕνα μέρος τῶν πράξεων πού συνεπάγονται μεταφορές χρήματος. Ὀρθῶς, ἑπομένως, ὁ ἐθνικός δικαστής ἐπισύρει τήν προσοχή στό ἄρθρο 106, τό ὁποῖο ἀποσκοπεῖ στήν ἐξασφάλιση τῶν μεταφορῶν χρήματος πού εἶναι ἀναγκαῖες τόσο γιά τήν ἐλευθέρωση τῶν διακινήσεων τῶν κεφαλαίων ὅσο καί γιά τήν ἐλεύθερη κυκλοφορία τῶν ἐμπορευμάτων, τῶν ὑπηρεσιῶν καί τῶν προσώπων, καί τό ὁποῖο, ἐπί πλέον, δέν περιέχει τούς ἴδιους περιορισμούς μέ ἐκείνους πού προβλέπονται ρητῶς ἀπό τίς ἤδη ἐξετασθεῖσες διατάξεις.

21 Ειδικότερα, στό ἕκτο ἐρώτημα, ὁ ἐθνικός δικαστής ἀναφέρεται στήν ὑποχρέωση «standstill» πού ἐπιβάλλει τό ἄρθρο 106 παράγραφος 3 πρῶτο ἐδάφιο. Κατά τήν διάταξη αὐτή, τά Κράτη μέλη ἀναλαμβάνουν τήν ὑποχρέωση νά μή εἰσάγουν μεταξύ τους νέους περιορισμούς στίς μεταφορές συναλλάγματος τίς σχετικές μέ τίς λεγόμενες «ἄδηλες» συναλλαγές πού ἀπαριθμοῦνται στόν πίνακα τοῦ παραρτήματος III τῆς συνθήκης.

22 Ἐν προκειμένω, ἐνδείκνυται νά ὑπομνησθεῖ ὅτι ὁ κατηγορούμενος στήν κυρία δίκη ὑπεστήριξε ὅτι εἶχε τήν πρόθεση νά ἐπανεξαγάγει ἕνα ποσό πού εἶχε προηγουμένως εἰσαγάγει μέ σκοπό νά προβεῖ σέ ἀγορές ἐμπορικῆς φύσεως, καί ὄχι ἕνα ποσό πού ἀντιστοιχοῦσε σέ μία ἀπό τίς συναλλαγές πού πράγματι ἀπαριθμοῦνται στό παράρτημα III.

23 Συνεπῶς, στά ἐρωτήματα τά σχετικά μέ τό ἄρθρο 106 παράγραφος 3 προσήκει ἡ ἀπάντηση ὅτι ἡ διάταξη αὐτή δέν ἔχει ἐφαρμογή ἐπί τῆς ἐπανεξαγωγῆς ἑνός ποσοῦ πού εἰσήχθη προηγουμένως γιά τήν διενέργεια ἀγορῶν ἐμπορικῆς φύσεως, οἱ ὁποῖες, ὅπως διεπιστώθη, δέν ἐπραγματοποιήθησαν.

24 Ἡ διάταξη περί παραπομπῆς δέν ἀναφέρεται ρητῶς στίς δύο πρῶτες παραγράφους τοῦ ἄρθρου 106. Ἐν ὄψει, ὅμως, τοῦ δηλωθέντος σκοποῦ εἰσαγωγῆς τοῦ ἐπιδίκου ποσοῦ, οἱ δύο αὐτές παράγραφοι ἀποκτοῦν ἐνδιαφέρον στό πλαίσιο τοῦ τρίτου ἐρωτήματος. Σύμφωνα μέ τίς διατάξεις αὐτές, τά Κράτη μέλη ἀναλαμβάνουν τήν ὑποχρέωση νά ἐπιτρέπουν, μετά τήν λήξη τῆς μεταβατικῆς περιόδου, τίς πληρωμές τίς σχετικές, μεταξύ ἄλλων, μέ τήν κυκλοφορία ἐμπορευμάτων. Οἱ δύο πρῶτες παράγραφοι τοῦ ἄρθρου 106 ἀποσκοποῦν, συνεπῶς, στήν ἐξασφάλιση τῆς πραγματικῆς ἐλεύθερης κυκλοφορίας τῶν ἐμπορευμάτων, ἐπιτρέποντας ὅλες τίς ἀναγκαῖες πρός τοῦτο μεταφορές χρήματος. Ἀντιθέτως, οἱ διατάξεις αὐτές δέν ὑποχρεώνουν τά κράτη νά ἐπιτρέπουν τήν εἰσαγωγή καί τήν ἐξαγωγή τραπεζογραμματίων γιά τήν διενέργεια ἐμπορικῶν πράξεων, ὅταν τέτοιες μεταφορές δέν εἶναι ἀναγκαῖες γιά τήν ἐλεύθερη κυκλοφορία τῶν ἐμπορευμάτων. Στό πλαίσιο ἐμπορικῶν συναλλαγῶν, ὁ τρόπος αὐτός μεταφορᾶς, ὁ ὁποῖος ἐξ ἄλλου δέν εἶναι σύμφωνος πρός τά συναλλακτικά ἤθη, δέν δύναται νά θεωρηθεῖ ὅτι ἀνταποκρίνεται σέ μία τέτοια ἀνάγκη.

25 Οἱ ἀνωτέρω σκέψεις ἐπιτρέπουν νά δοθεῖ στό τρίτο προδικαστικό ἐρώτημα ἡ ἀπάντηση ὅτι καμμία ἀρχή τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου οὔτε διάταξη τοῦ δικαίου αὐτοῦ σχετική μέ τίς διακινήσεις κεφαλαίων οὔτε οἱ κανόνες τοῦ ἄρθρου 106 περί τῶν πληρωμῶν τῶν σχετικῶν μέ τήν κυκλοφορία ἐμπορευμάτων ἐξασφαλίζουν στούς μή κατοίκους τό δικαίωμα νά ἐπανεξάγουν τραπεζογραμμάτια πού

ἔχουν προηγουμένως εἰσαχθεῖ γιά τήν διενέργεια ἐμπορικῶν συναλλαγῶν, ἀλλά δέν ἔχουν χρησιμοποιηθεῖ.

Ἐπί τῶν ὁρίων πού τυχόν ἐπιβάλλει τό κοινοτικό δίκαιο στούς ἐθνικούς κανόνες ποινικοῦ δικαίου ἤ ποινικῆς δικονομίας

26 Μέ τό τέταρτο, πέμπτο καί ἕβδομο ἐρώτημά του, ὁ ἐθνικός δικαστής ἐρωτᾶ κυρίως ἄν οἱ κυρώσεις, ὅπως οἱ προβλεπόμενες ἀπό τήν ἰταλική νομοθεσία περί συναλλάγματος, εἶναι ἀσυμβίβαστες πρός τίς κοινοτικές ἀρχές τῆς ἀναλογικότητος καί τῆς ἀπαγορεύσεως τῶν διακρίσεων. Τό ὄγδοο ἐρώτημα θέτει τό ζήτημα τῆς ἐλεύθερης ἐκτιμήσεως τῶν ἀποδείξεων στήν ποινική δίκη.

27 Κατ' ἀρχήν, ἡ ποινική νομοθεσία καί οἱ κανόνες ποινικῆς δικονομίας ἐξακολουθοῦν νά ἐμπίπτουν στήν δικαιοδοσία τῶν Κρατῶν μελῶν. Ἐν τούτοις, ἀπό τήν παγία νομολογία τοῦ Δικαστηρίου προκύπτει ὅτι, καί σ' αὐτόν τόν τομέα, τό κοινοτικό δίκαιο θέτει ὅρια ὡς πρός τά μέτρα ἐλέγχου πού τό δίκαιο αὐτό ἐπιτρέπει στά Κράτη μέλη νά διατηροῦν ἐν ἰσχύι στό πλαίσιο τῆς ἐλεύθερης κυκλοφορίας τῶν ἐμπορευμάτων καί τῶν προσώπων. Τά διοικητικά ἤ κατασταλτικά μέτρα δέν δύνανται νά ὑπερβαίνουν τά ὅρια τοῦ ἀπολύτως ἀναγκαίου, οἱ λεπτομέρειες ἀσκήσεως τοῦ ἐλέγχου δέν δύνανται νά διαμορφώνονται κατά τρόπο ὥστε νά περιορίζουν τήν ἐπιθυμητή ἀπό τήν συνθήκη ἐλευθερία καί δέν πρέπει νά ἀπειλοῦνται γιά τήν παράβασή τους κυρώσεις τόσο δυσανάλογες ἐν σχέσει πρός τήν βαρύτητα τῆς παραβάσεως ὥστε νά καθίστανται ἐμπόδια στήν ἐλεύθερη αὐτή κυκλοφορία.

28 Καταστάσεις ἀνάλογες πρός ἐκεῖνες στίς ὁποῖες ἀναφέρεται ἡ νομολογία αὐτή δύνανται νά ἐμφανισθοῦν, στό πεδίο τῶν διακινήσεων κεφαλαίων καί τῶν μεταφορῶν χρήματος, ὅσον ἀφορᾶ τά μέτρα ἐλέγχου πού διατηροῦνται ἐν ἰσχύι στά Κράτη μέλη δυνάμει, πχ., τοῦ ἄρθρου 5 τῆς πρώτης ὁδηγίας γιά τήν ἐφαρμογή τοῦ ἄρθρου 67, ἀλλά ἀποκλειστικῶς καί μόνο ἐν σχέσει πρός πράξεις, ἡ ἐλευθέρωση τῶν ὁποίων ἀπορρέει ἀπό τό κοινοτικό δίκαιο. Τά ὅρια πού προσδιορίζει ἡ ἐν λόγω νομολογία χρησιμεύουν γιά νά ἀποφευχθεῖ νά τεθοῦν σέ κίνδυνο οἱ ἐλευθερίες πού προστατεύει τό κοινοτικό δίκαιο ἀπό τά μέτρα ἐλέγχου πού τό ἴδιο αὐτό δίκαιο ἐπιτρέπει στά Κράτη μέλη νά διατηροῦν. Αὐτό δέν συντρέχει στήν ὑπό κρίση ὑπόθεση. Ἀπό τίς ἀπαντήσεις πού ἐδόθησαν στά ἄλλα προδικαστικά ἐρωτήματα προκύπτει ὅτι ἡ ἐλευθέρωση τῆς ἐπιδίκου πράξεως δέν ἀπορρέει οὔτε ἀπό τίς διατάξεις τῆς συνθήκης οὔτε ἀπό τίς ὁδηγίες πού ἐξε-

δόθησαν γιά τήν έφαρμογή τους. Ή άνωτέρω νομολογία δέν έφαρμόζεται σέ τέτοια περίπτωση.

29 Έπομένως, στά έρωτήματα αὐτά προσήκει ή άπάντηση ὅτι ὅσον άφορᾶ τίς διακινήσεις κεφαλαίων καί τίς μεταφορές χρήματος τίς ὁποῖες τά Κράτη μέλη δέν ὑποχρεοῦνται νά έλευθερώσουν δυνάμει τῶν κοινοτικῶν κανόνων, οί έν λόγω κανόνες δέν περιορίζουν τήν έξουσία τῶν Κρατῶν μελῶν νά λαμβάνουν μέτρα έλέγχου καί νά έπιβάλλουν τήν τήρησή τους ὑπό τήν άπειλή ποινικῶν κυρώσεων.

Έπί τῶν δικαστικῶν έξόδων

30 Τά έξοδα στά ὁποῖα ὑπεβλήθησαν ή γαλλική κυβέρνηση, ή κυβέρνηση τῆς Όμοσπονδιακῆς Δημοκρατίας τῆς Γερμανίας, ή ἰταλική κυβέρνηση, ή κυβέρνηση τοῦ Ήνωμένου Βασιλείου, ή δανική κυβέρνηση, ή κυβέρνηση τῆς Δημοκρατίας τῆς Ἰρλανδίας καί ή Έπιτροπή τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κοινοτήτων, δέν άποδίδονται· δεδομένου ὅτι ή παρούσα δίκη έχει, ὡς πρός τόν κατηγορούμενο στήν κυρία δίκη, τόν χαρακτήρα παρεμπίπτοντος πού άνέκυψε ένώπιον τοῦ έθνικοῦ δικαστηρίου, σ' αὐτό έναπόκειται νά άποφανθεῖ έπί τῶν δικαστικῶν έξόδων.

Διά ταῦτα

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

κρίνοντας έπί τῶν έρωτημάτων πού τοῦ ὑπεβλήθησαν άπό τό Tribunale di Bolzano, μέ διάταξη τῆς 6ης Όκτωβρίου 1980, άποφαίνεται:

1) Τό ἄρθρο 67 παράγραφος 1 πρέπει νά έρμηνευθεῖ ὑπό τήν ἔννοια ὅτι οἱ περιορισμοί στήν έξαγωγή τραπεζογραμματίων δέν δύνανται νά θεωρηθοῦν καταργηθέντες άπό τῆς λήξεως τῆς μεταβατικῆς περιόδου, άνεξαρτήτως τῶν διατάξεων τοῦ ἄρθρου 69.

2) Δέν συνιστᾶ παράβαση τῆς συνθήκης ή παράλειψη προσφυγῆς στίς διαδικασίες τοῦ ἄρθρου 73 ὅσον άφορᾶ περιορισμούς πού έπιβάλλονται στίς διακινήσεις κεφαλαίων, τίς ὁποῖες τό οἰκεῖο Κράτος μέλος δέν ὑποχρεοῦται νά έλευθερώσει δυνάμει τῶν κοινοτικῶν κανόνων.

3) Τό ἄρθρο 71 πρώτη παράγραφος δέν έπιβάλλει στά Κράτη μέλη μία ἄνευ ὅρων ὑποχρέωση, τήν ὁποία δύνανται νά έπικαλοῦνται οἱ ἰδιῶτες.

4) Τό ἄρθρο 106 παράγραφος 3 δέν ἔχει ἐφαρμογή ἐπί τῆς ἐπανεξαγωγῆς ἑνός ποσοῦ πού εἰσήχθη προηγουμένως γιά τήν διενέργεια ἀγορῶν ἐμπορικῆς φύσεως, οἱ ὁποῖες, ὅπως διεπιστώθη, δέν ἐπραγματοποιήθησαν.

5) Καμμία ἀρχή τοῦ κοινοτικοῦ δικαίου οὔτε διάταξη τοῦ δικαίου αὐτοῦ σχετική μέ τίς διακινήσεις κεφαλαίων οὔτε οἱ κανόνες τοῦ ἄρθρου 106 περί τῶν πληρωμῶν τῶν σχετικῶν μέ τήν κυκλοφορία ἐμπορευμάτων ἐξασφαλίζουν στούς μή κατοίκους τό δικαίωμα νά ἐπανεξάγουν τραπεζογραμμάτια πού ἔχουν προηγουμένως εἰσαχθεῖ γιά τήν διενέργεια ἐμπορικῶν συναλλαγῶν, ἀλλά δέν ἔχουν χρησιμοποιηθεῖ.

6) Ὅσον ἀφορᾶ τίς διακινήσεις κεφαλαίων καί τίς μεταφορές χρήματος τίς ὁποῖες τά Κράτη μέλη δέν ὑποχρεοῦνται νά ἐλευθερώσουν δυνάμει τῶν κοινοτικῶν κανόνων, οἱ ἐν λόγω κανόνες δέν περιορίζουν τήν ἐξουσία τῶν Κρατῶν μελῶν νά λαμβάνουν μέτρα ἐλέγχου καί νά ἐπιβάλλουν τήν τήρησή τους ὑπό τήν ἀπειλή ποινικῶν κυρώσεων.

Mertens de Wilmars Bosco Touffait Due Mackenzie Stuart

O'Keeffe Koopmans Everling Χλωρός

Ἐδημοσιεύθη σέ δημοσία συνεδρίαση στό Λουξεμβοῦργο τήν 11η Νοεμβρίου 1981.

Ὁ γραμματεύς

A. Van Houtte

Ὁ πρόεδρος

J. Mertens de Wilmars